Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 5 октябрь, 1976 шу. • № 121 (5632). • Мах 2 кеп.

СИХАГIА ЧУЕРЗАЕ ГУЙРЕ!

ЦХЬА ЙОАКХО — ХЬУВКЪАМ

Бешамашкара соми кхашкара баьцадаараши сихдаь чуэцаш латт Ачхой - Мартановски районе. Лаьтташ леладераша хIанзле а паччахьалкхенна дIаденнад планагIа 25100 тонн дала дезача метте 23814 тонн баьцадаараши, планагIа 10315 тонн бала безача метте 9048 тонн соми. Дуккха боахамаш шоай планаш кхоачаш а яь, совнагIа дIателаш я продукци.

Ерригсоюзни социалистически яхьа юкъе а яха, кубански ялаташ кхедерий почин хьал а лаьца, паччахьалкхенна шера планагIа доагIача 3660 тоннана меттел 5169 тонн баьцадараши 2000 тонн бала безача метте 2595 тонн соми дIа а бенна, темпаш кхы лаьгI ца йолийташ продукци хIанз а дIателаш я «Новосельский» яхача соми баьцадаараши кхедеча совхоза коллектив. ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера тIайна социалистически декхараш кхоачашдеча доккхий толамаш доах Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат, коммунист Тепсуркаев Мовли, комсомолец Мударов Султан, Чигарбиев Махьмад, Бакриев Лаьча керте латтача баьцадаараши соми лелабеча бригадаша.

Юрта боахама болхлошта хьалхашка латта боккха бехктоккхам кхетабеш лелаю къахьегама вахта лакха хьувкъам кхебеча говзанча Тепсуркаев Мовле бригада коллективо. Соми баьцадаараши кхедераша укх шера шоашта хьалхашка декхар оттадаьд — планагIа яла езача 1068 тоннана меттел паччахьалкхенна 1366 тонн продукци дIаяла. Из хIанз а чуйца яла бокъонца юкъе мара кхаьчаяц, хIаьта бригадо хIанзле а рапорт деннад ше тIайца доккхагIдола декхараш кхоачашдаь ялараx. Цу гIулакха доккхий хIамаш карагIдаьннад болхлошта Дукаева Умрена, ийслагIча пятилетке хьинарe къахьегарах Къахьегама Шеча Байракха ордени Даьхен доккхагIдола совгIат — Ленина ордени еннача Волкогонова Надеждана.

Паччахьалкхенна сом дIабалара план цхьанна а шера кхоачашъяцар совхозо. Укх шера дIадаьккхад тIехьадусилга. ХIаьта цу толаме хоадамболлаш дола лакъа лаьцар Мударов Султана комсомольско-кагирхой бригадо. ПланагIа 190 тонн яла езача метте, цо хIанзле а дIаеннай 246 тонн хьачий. Шиъ торонаш меллай а хьежа, бригадо дош деннад кхы тIа а 100 тонн совгIа продукци дIаяла.

Баьцадаараши соми сихача темпаца чуэцаш латт «Орджоникидзевский», «Бамутский» совхозашка. Укх тIехьарча деношка къаьстта а дукхагIа хиннай хьагульюи паччахьалкхенна дIателеи продукци. Масала, нагахьа санна орджоникидзевцаша 1 сентябре 72 тонн помидораш гулъяьяле, шоллагIча дийнахьа — 96, хIанз дийнахьа 126 тонн гулъю. ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера декхараш кхоачашдар духьа лелаьча социалистически яхье эггара доккхагIа толамаш даьхад Хачукаев Сайд - Ахьмада, Генердукаев Лаьчий, Баташов Баташа бригадаша.

ПланагIа 4200 тонн бала безача метте, паччахьалкхенна укх шера 4210 тонн сом дIабалар духьа къовсам лоаттабу «Бамутский» совхоза сомий бешамаш лелаераша. ХIанзле а 3000 тонн совгIа дIабеннаб из, цхьабакъда хIанзчул тIехьагIа чуэца дезаш дя эггара дукхагIа сом луча гаьний тIехьа кхача сорташ. Сом дика хьийкъаб Дубаев Германа, Масаева Маяй, Тумсоев Шерипа, кхычар бригадашка.

Цхьабакъда белгалдаккха доагIа, укх шерара хьувкъам чуэцилгеи паччахьалкхенна дIалулгеи вIаштIехьдаккхара дешаш цIенхаштта ца леладеш дола боахамаш а районе дукха хилар. ВIаши пийсъяр духьа ювцаргья вай шоайла лалла улла ши совхоз — «Овощевод» «Урожайный». ШоллагIча совхоза къахьегамхой баьцадаараш дIалалара план кхоачашъяь баьнцаб. Цар хIанзле а дIаденнад уж 4092 тонн совгIа.

Кхыча тайнара дя гIулакхаш цар лоалахой. «Овощевод» яхача совхоза планагIа 5000 тонн баьцадаараш лIадала деза, вешта аьлча «Урожайный» совхоза а миссел. 26-ча сентябре кхаччалца дIаденнараш дац 3850 тонн мара, хIаьта царех 2290 тонн яла езача метте, 1823 тонн мара еннаяц помидораш. План иззамиссел кIезига кхоачашъяь цхьаккха боахам бац районе. ХIанз, баьцадаараш сихдаь чуэца долалаьча хана гуш я бIаьстан юхье, — уж дIадувча, царна Iунал деча хана боахама кулгалхошеи специалисташеи яь ледарло. Цу хана уж ца дойтар духьа ерригa районера организацеш оарцагIъяха йийзар оасара. Чуэца кийчо яра а лерттIа де доагIар даьдац — помидораши кхыдола баьцадаараши чуйца дахара тоъал нах бац бригадашка. Из бахьан долаш хIара денна 50 тоннал тIех гулдац уж, лакхе вай дийцача боахамашка 120—130 тонн гулдеча метте.

ХIанз ший бокъонаш дIайийцай октябро — 1976 шерара хьувкъам чуйца боалаш латт. Цудухьа кхаш лелаперийи сом лелабeрийи сийлахьа декхар да лакхача хьокхамашца из чакхдаккхар. ТIехьадисача боахамаша шоаш кхоачашданза дисараш укх лоацчача хана тIехьакхеле, хьалкхебаь хьувкъам бовргбоаца хIама де деза. ХIара ахархочун эггара хьалхара декхар цунах латт.

Г. ГРУЗИН.

ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

«Экажевский» совхоза къахьегамхой толам

Парте XXV съезда решенешеи КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева кубански ялат кхедерашка дахьийтача письмоси политически къахьегамеи хьинар айдаьча Наьсарен района «Экажевский» совхоза къахьегамхоша боккха толам баьккхаб: шера план 3000 тонн социалистически декхараш 3200 тонн йолаш укх деношка 3250 тонн коартол Даьхенна дIачуекна баьннаб уж.

Къаьстта дика къахьегама толамаш даьхад Социалистически Къахьегама Турпала Албогачиев Оарцхой АртагIа звенос. План 100 центнер йолаш ше леладеча 40 гектар лаьттан тIара хIара гектара тIара 160 центнер эцаш коартол чуйийцай звенос.

Яхье шоллагIа моттиг Аушев Махьмада Ювсап керте латтача звенога я. 50 гектара тIара хIаране тIара 150 центнер эцаш коартол чуенай цун звенос.

Угурчиев Шовхала Iамархани Евлоев Шаипа Хьажбикари керте латтача звеноша гектара тIара 145 центнер эцаш чукйцай коартол.

С. БЕРДОВ.

Тайрка йисте лакхача гувца тIа керда скважина йоаккхаш я инженера Катаев Вахас кулгалду Горячеводски бурув тохара балхий управленера бурув детта комсомольско-кагирхой бригада. Дика да цу коллектива къахьегама толамаш. Цо ханал дикка хьалха кхоачашъяьй бурув тохара бархI бетта план.

Чакхъяьннай аргIанара вахта. Цу балха дено а скважина чакхъяккхара гарга йигай къонача бурувдеттарий бригада.

Шоаш баьча балха раьза ба укх сурта тIа шоана гуш бола (аьрдехьара аьттехьа) моторист Ковалев Георгий, бурувдеттар Мамаев Виталий, бурувдеттачун гIонча Аринин Юрий, № 81 йолча буровой начальник Катаев Ваха.

И. ПЛИЕВА сурт.

Хьалха латтараш — кагирхой

Дика цIи дIаяхай «Сельхозтехника» яхача Шалиски межрайонни объединене чуйоагIача гидровакуумни цеха барттайнача коллектива. Дуккха дика гIулакхаш карагIдаьннад цунна. Соакха денз 1976 шера чотах къахьегаш хьабоагIа цеха болхлой. Цкъа котбаьнна Iийнабац уж предприяте яьржача социалистически яхье, массахана тIехкхоачашъю планови заданеши социалистически декхараши. ТIехдика хул цехо арахецаш йола продукци. Дагестана, Къилбаседа ХIирийчен а Нохч - ГIалгIайчен а республикай предприятешка во могаяц из.

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа доккхача хьинарца къахьегаш я гидровакуумни цеха коллектив.

РСФСР заслуженни рационализатор волча цеха начальникага Арсанов Саид-Хьасанага ший коллектива гIулакхех дувца, аьнна дийхар аз.

— Гидроцеха берригa болхлой бIубенна ба иттлагIа пятилетка — дикален эффективностен пятилетка хилийта еза, аьнна КПСС XXV съезде баьча тIахьехама хоадам боллаш долча гIулакхашца жоп дала, — аьлар Арсанова. — Тха коллективо тIайцача доккхагIча социалистически декхарех цаI да шера план 25 декабре кхоачашъе оаха лерхIар. Заказчикашта 12000 шланген кхо эзар тIехдика гидрокомплекташи дIаяхьийта а пхи эзар сом пайда лургбола 5 рационализаторски предложени балха юкъейоалае а дош деннад оаха.

Цеха коллективо ше тIайца декхараш кхоачашдергхиларах шек хила езаш вац. ХIана аьлча коллективе долаш да планаш вахаре чакхъяхара деррига хьалаш.

Цехе шерра яьржай наставничество. Дуккхача шерашка болх беш болча коллектива болхлоша шоай йоккха опыт къоначарна дIалу. Дика хьехамча лоархIаш я КПСС член, Курчалоевски юрта Совета депутат йола Тазбаева Есита. Наха гIулакх деш сагаца дувца ховш, хьехам луш я Есита.

КIезига бац гидровакуумни цехе къона болхлой, комсомольцаш. Уж берригаш а сийленца шоай декхар кхоачашдеш, хьинаре къахьегаш хьабоагIа. Дукха ба къоначарна юкъе коммунистически къахьегама ударникаш. Царех цаI ва диъ шерай ах шерай пятилетка кхоачашъярах ВЛКСМ ЦК «Пятилетка къона гвардеец» яха значок енна С.-Х. Абдусаламов. Из ва «Сельхозтехника» МРО ВЛКСМ комитета член, «Комсомольский прожектор» арахецара бехктоккхаме вар. «Комсомольский прожекторо» доккха повкъостал ду коллектива вахаре. Цо дIайовзийт къахьегаме хьалха латтачар опыт, цехашта юкъе социалистически яхь мишта лел дувц, балха тIа дола кхоачамбоацараш гучадоах.

Иштта къахьегаме хьалхе лелаеш ба гидровакуумни цеха кхыбола комсомольцаш — Мустапаев Саид-Селим, Эльбиев Руслан, Иразиева ТIаус, кхыбараш.

1976 шера хьалхарча ах шера къахьегама овсарле лакхъярах гидроцеха коллектива коммунистически къахьегама коллектив яха цIи еннай.

М. АЛЕКСЕЕВ.

ГАРГАРЧА МАЛХБОАЛЕРА ГIУЛАКХ ЛЕРТIА ДАККХАРАХИ ЖЕНЕВСКИ МАШАРА КОНФЕРЕНЦЕХИ ЙОЛА

СОВЕТСКИ СОЮЗА ПРЕДЛОЖЕНИ

Машар лоаттабарен чIоагIбарен духьа къоастаде дезача дунен халкъашта юкъерча чоалханеча дешашта юкъе къаьстта ира латт гаргарчамалхбоаленера гIулакх лертIа доаккхилга. Гаргарча Малхбоале кхоккам чIоагIлулга кIаьдлуш дац: Цу районера хьал вIалла тешаме а дац чIоагIа а дац. Мичча хана а керда тIом хьа йиш я цига.

Гаргарча Малхбоален мехкий халкъаш тешам боацача, шоай кхерамзленна массаза а кхерам тIалаттача хьалашка дах. Шоай низаш машара гIирсаш хьалдара, дахара хьалаш тоадара тIадахийта йиш йоацаш да уж. Палестина Iарбий халкъ мехках даьккхача халкъа хьала тIа лоаттаде гIерт.

ТIеххьарча шерашка Гаргарча Малхбоале лелача дерригача гIулакхаша хьахойтар цаI да: цу районе машар хила йиш а яц е хург а бац гаргарчамалхбоалехьара къовсам хьоабаь бахьанаш — Iарбий лаьтташ Израила дIалувцар, палестински Iарбий халкъ цунгара дIаяха йиш йоацача бокъонех даккхар, хIанз а тIехь дIа ца даьнна тIема хьал дIа ца даьккхача. Цхьан е кхыча моттигашка тIом беш хилара цхьа кхуврч боабича Гаргарча Малхбоале машар юхаметтаоттаргба аьнна теша мегаргдац.

Ливане нах боабеш тIемаш деш хиларо из деррига а шемадарра бакъду. Ливане иштта хьал оттаргдацар нагахьа санна Гаргарча Малхбоале деррига а чулоаца политически гIулакх иштта лертIадаьккхадаларе. Шеко йоацаш да цхьаькха а: гIулакх иштта лертIа даьккхача хьале е цунга кхачара цIенхаштта низаш тIадахийтача аттагIа хургдар из боккха боаца гаргарчамалхбоален мохк бохабеш йола проблемаш къоастаяра никъ лаха.

ГIулакх шерра политически лертIадаккхара духьала вала, цунга кхачара духьале е гIертар духьа, шоашта пайда бар духьа Гаргарча Малхбоалера хIанзара хьал лоаттаде гIертар мара хила йиш яц.

Советски Союз тешачох, Гаргарча Малхбоале отташ латтача хьало дIадех цига тIемагара машарга довлара кхы тIехьа ца доахаш низаш тIадахийтар.

Цунна лаьрхIа Гаргарча Малхбоален хьакъехьа Женевски машара конференце болх юха дIаболабе аьннадар Советски Союзо. Из я цу дешаца гIулакх доагIача ерригача оагIонаща политически тIаэца могаяь форум.

Гаргарча Малхбоалера гIулакхаш лелара йоакхо еш, Советски Союз хIанз цIаьккхаз а кхайк гаргарчамалхбоален конфликта юкъе эзача ерригача оагIонашка. Женевски машара конференце дакъа лоацаь мел барашка цун болх юха дIаболабе аьнна уж тIахьехаш.

Дунен халкъашта юкъерча переговорийи конференцейи практико бакъду цун толам балара лоархIаме фактор оагIонаша дувца Iдеза дешаш бокъонца белгалдар йолга. Уж дешаш цIераш яьха а переговорашта юкъе дакъа лоацарий бIарг кIал ухкаш а хилча, тIаккха кIаьгагIа гу бе безача барта перспектива а.

Гаргарчамалхбоале гIулакх лертIадаккхари из дара Женевски машара конференце болх юха дIаболабара гIо ден дага а йолаш Советски Союзо конференце ден повесткана лаьрхIа дакъа лоацараштa дувца хьалхашка оттаду укх лоехьара дешаш:

1. 1967 шера дIалийцача дерригача Iарбий лаьтташкара израильски эскараш дIадахар.

2. Палестински Iарбий халкъий дIаяха йиш йоаца бокъонаш, ший, лоIамагIа хилара, ший паччахьалкхе хьаяра бокъо а юкъе а хьош, чакхъяхар.

3. Довна юкъе дакъа лоацача ерригача паччахьалкхенашта: Iарбий паччахьалкхенашта — Израила лоалахошта цхьан оагIорахьен Израила паччахьалкхенна вокх оагIорахьен шоай лоIамагIа яха а кхерам боацаш хила а бокъо Iалашъяр.

4. ГIулакх доагIаш долча Iарбий мехкаштеи Израилаи юкъера тIема хьал дIадаккхар.

Советски оагIонна хетачох, хьалха яьккха ден повестка гIулакх лертIадаккхара керттера дешаш чулоацаш я. Довна юкъе эзача ерригача оагIоний — Iарбий паччахьалкхений, палестински Iарбий халкъа, Израила паччахьалкхен законни бокъоний хьаштийи лоархIам беш я из.

ХIаьта Женевски машара конференце балхага диллача, Советски Союзо хьалха а аьннадар из шин хан-юкъа чакхъяккха еза. Кхеташ махиллара, из дIайолалуш а цхьатарра бокъо йолаш а цига дакъа ловцаш хила еза Палестина мукъаяккхара Организаци.

Хьалхарча — кийчо еча хан-юкъа барт бе мегаргбар конференце хьалда йолча ден повестка гIулакх лертIадаккхара хьалда йолча аспекташка хьажара порядка хьакъехьа. ШоллагIча — керттерча хан-юкъа конференце ший низаш тIадохийтаргдар керттерча хан-юкъа конференце ший низаш тIадохийтаргдар керттерча деша барт бара. Конференци чакхъяла езаргья договора хьисап дола итогови документ (е документаш) тIаэцарца.

Советски Союз тешаш я гаргарчамалхбоаленера дов хилара керттера бахьанаш дIадаха, деррига а чу а лоацаш гIулакх лертIа даккхара барт бе бокъонца торо йолаш хиларах. Из дара тIайоагIача хана а из кийча я Женевски машара конференце дакъа лоацача кхычарца цхьана тIагIертта болх бе.

* * *

Е документ США, Египта, Сире, Иордане, Израила правительствашка, Палестина мукъаяккхара Организаце кулгалхошка дIаденнад.

ДИЙЛЛАЧА ДЕГАЦА

Комаромски областа делегаци — Нохч - ГIалгIайчене

«Сердало» тIа хьалха хоам баьбар 30 сентябре венгерски хьаьший Шелковской районе баха хиларах. Шелковчанаш безача вежараштa района доазув долалуча духьала баьхкабар. Цига цар уж бийхар «Бурунный» яхача опытни совхозе. Из боахам цIаьхха дагадохарах хержа бацар. Цун болхлоша шоашта хьалхашка башха дика декхар оттадаьа: яьсса уллача екъача арен лаьтташ кара а дерзадеш цига комсаш дIайогIа. Дегаш айденнеи тIагIерттаи къахьегарца толам баьккхаб цар. Из бIаргадайра баьхкача хьаьшашта а. Комсий бешамашка хьежачул тIехьагIа из тамашийна хIама карагIдаьннача специалисташца вIашагIкхета безам хилар цар. Кхай тIа вIашагIкхийтар уж. Венгерски доттагIашка дег тIара моаршал хьаттар совхоза директора Е. В. Мащенкос. Цо дийцар боахам хьахиларах, цуи башха-дикача вахах.

Цул тIехьагIа Венгрера хьаьший тIайийцар советско-венгерски доттагIала Общества Нохч-ГIалгIай отделене коллективни член йолча «Коминтерн» колхоза колхозхоша. Беза хьаьший коминтернхоша тIа, ийцар зизашца, тIоздаьннача дегашца, советско - венгерски доххаргдоаца доттагIал хестадеча лозунгашца, дег тIара моаршал хетташ, тух-сискал хьалха дахьарца. Делегаце членашта из хьалха дихьар клуба болхлочо Л. Агафоночкинас.

—Эрсий халкъа дика оамал я, — аьлар цо, — эггара безагIа бола хьаьший тух-сискалаца тIаэцаш. Тхо гIаддаха да, доттагIий, шо даьхка!

Хьаьшаша хьаэц тух-сискал, безаме шоаш тIаэцарах коминтернхошта баркал оал.

— Селхан тхо хилар, — аьлар Венгерски социалистически болхлой парте Комаромски обкома хьалхарча секретара П. Мокри. — Грозне промышленни предприятей вахар, город болхлойи гIулакхера нахи бовзаш. Тахан тхо вIашагIкхийттад республика юрта боахаме къахьегараща. Иштта вIашагIкхетар чIоагIа дог хьоасташ да. Цар тхо тешалу: венгерскии советскии халкъашта юкъера доттагIал чIоагIеи дохаргдоацаши да.

Торжественни вIашагIкхийттачул тIехьагIа хьаьший хилар боахамга хьожаш. КПСС Шелковской райкома хьалхара секретарь В. Г. Табацкова, «Коминтерн» колхоза председатель Н. А. Юшков, дикагIа бола болхлой бар хьаьшашта боахам бовзийташ. Цар дийцар боахама сийдолча историех, нига къахьегараша даьхача толамех.

Венгерски доттагIий хилар йиззача рациона гранулированни доакъараш кийчдеча цехе, хьежар берий бешага. Венгерски Халкъа Республика пионерашца бувзам лелабеча Ново-Щедрински бархI шера школа берий хьаьший болаш хилар. Делегацеиа керте латтача Венгерски социалистически парте Комаромски обкома хьалхарча секретара П. Мокрина пионерий галстук елар. П. Мокри из дIалургья Комаромски областа берашта.

* * *

1-ча октябре Венгрера хьаьший Ачхой-Мартановски, Сунженски районий вахар довзаш хилар.

«Орджоникидзевский» совхоза болхлоша кавказски Iаьдалагlа тIайцар беза хьаьший, уж бахкара гIадбаха болаш.

Совхоза конторе делегаце членаш вIашагIкхийтар «Консервплодовощ» производственни объединене генеральни директора заместителаца С. А. Амхадовца, парткома секретараца В. С. Головченкоца, профсоюзни комитета председателаца В. А. Столбушкинца.

Хьаьшашта байзар цу объединене болх, структура, из дегIа мишта бенаб, хьалхара толамаш мишта даьхад. ДоттагIаша дукха хаттараш дир. Из кхетадеш а да. Концентрацеи специализацеи никъ — юртбоахама производство пайда дукхагIа беш дегIабара никъ. Цудухьа вежарий чIоагIа безам болаш бар къамаьл дукхагIа де. Совхоза директора М. А. Далакова венгерски хьаьшашта сувенир елар, цул тIехьагIа уж хилар совхоза сом чакхбоахача цехе.

Сунженцаш безача хьаьшашта духьала баьхкабар района доазув долалуча. «Венгрерча доттагIашка вежарашха моаршал да!» — яздаьд наькъа йисте оттадаьча транспаранта тIа. Массанахьа а гу зизаш, белакъежа, вIаши кулгаш лувца нах. Дешархоша хьаьшашта зизаш лу.

Цул тIехьагIа хьаьший хилар «Ассинский» совхоза баьцадаарий кхашка. Совхоза беша уж вIашагIкхийтар цIи хезача бешамаш лелаечунца, КПСС обкома членаца, бешамаш лелаеча бригада бригадираца Х. И. Адуевца.

Парте Сунженски райкома хьалхарча секретара Г. Г. Самарскеи боахама директора П. И. Вахменьен хьаьшашта дийцар совхоза историех, цуи дикагIа болча къахьегамхоех.

* * *

Вай доттагIий вайцига хилар массехк дийнахьа. Минуташ а тIехьа лаьрхIа хиннача царех хIарадар хьаьшашта совгIат а хиле дIаоттар безаме вIашагIбеттабаларца, керда хIама довзарца. Визит еш хьаьший хилар «Электроприбор» заводе. СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически заводе, уж хьаьший баь тIайицар Наурски, Шелковской, Ачхой-Мартановски, Сунженски районий къахьегамхоша. Грозне а республике а гIолла лелаш царна улув бар парте областной комитета хьалхара секретарь А. В. Власов, республика Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. Х. Боков, КПСС Грозненски горкома хьалхара секретарь Н. И. Семенов, парте обкома пропагандан агитацен отдела заведующи заместитель Р. А. Сайханов.

Хьат Iакхахьчар венгерски доттагIий республикаца къаста ди. Вежарий накъабаха аэродроме баьхкар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь А. В. Власов, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. Х. Боков, республика Министрий Совета председатель М. А. Керимов, парте областной комитета шоллагIа секретарь М. Ш. Баматгиреев, КПСС обкома секретараш М. А. Дорохов, М. О. Бузуртанов, Л. Д. Магомадов, парте Грозненски городской комитета хьалхара секретарь Н. И. Семенов.

Iадика юнца минуташ. Хьаьшашта — Венгерски социалистически болхлой парте Комаромски обкома хьалхарча секретара П. Мокри, делегаце членашта Л. Водала, Е. Штадлера, О. Либа гонахь ба делегаце. Дег тIера кулгаш ловзуш, никъ дика хилба яхаш ловцаш доах.

Хьаьшашта зизаш лу. Парте Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара А. В. Власова делегаце члений никъ дика бувц.

Венгрера хьаьшаша безаме Iадика юви. Венгерски социалистически болхлой парте Комаромски обкома хьалхарча секретара П. Мокри йоах:

— Тхоашта даьча безамеча хьоашало дегаш гIоздаьхад тха. Тешаш да тхо Комаромски областан Нохч - ГIалгIай АССР-аи юкъера бувзамаш чIоагIлуш а дегIаухаш а хургхиларах.

Делегаце членаш самолета тIа боал. Никъ дика хилба шун, тха венгерски доттагIий юха а вIашагIкхетталца!

А. ГОРНОВ.

СУРТА ТIА: венгерски хьаьший «Наурский» комсий совхозе.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Нохч-ГIалгIайчене — Дагестански АССР денош

1 октябре вай республике дIадоладеннад Дагестански Автономни Советски Социалистически Республика денош. Уж хетаду Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара.

Дагестан вай лоалахо а дика доттагIа а я. ХIара шера чIоагIлу вежарашха йолча шин республикана юкъера экономически а культурни а бувзамаш. Дагестана институташкеи техникумашкеи дийша баьнна а деша багIаш а ба Нохч-ГIалгIайченера дукха нах.

Дукккача хана денз шоайла социалистически яхь лелаю вай шин республика къахьегамхоша, бIарччача районаша, къаьст - къаьстача боахамаша. ХIара шера цу яхьа итогаш йича котбаьннараштa тел КПСС горкомийи Грозненеи, Махачкалан горисполкомийи ЦIе байракхаш.

Дика-во хиннача эггара хьалха оарцагIвоагIа лоалахо. Иштта хилар Дагестане мохк аьгача хана. Грознерча гIишлошъераша Дагестана лоаман районе хьалйир школа, дукха балхаш дир. ХIаьта дукха ха йоацаш вай республике мохк аьгача эггара хьалхарчарца оарцагIъялар Дагестан. Иштта хургда массаза.

Советий мехка барттайнача дезале яхаш я вай республикаш. Шоай кхоаненах бIубенна я уж. Уж иразъ долаш я.

КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЯРА—ХАДДАНЗА ТЕРКО

КПСС Грозненски горкома пленумера

ИттлагІа пятилетка эффективностен дикалеи пятилетка я, хІаьта производства интенсификаци еча керттерча хьалех цаІ да къахьегама овсарле дикка лакхъелга. Цудухьа парте XXV съездо мехка промышленноста хьалхашка декхар оттадаьд тІаккхета езача продукце итт дакъах ийс гаргга дар алхха къахьегама овсарле лакхъяра чотагІа де деза аьнна. Из ларде а луьцаш парте городской комитето тІахьожам лоаттабу къахьегама овсарле лакхъяра оттаяь мероприятеш мишта кхоачашъю хьожаш, аьнна, белгалдаьккхар укх деношка парте Грозненски городской комитета йиьлагІча пленуме доклад яьча КПСС горкома шоллагІча секретара **К. С. Салтаханова.**

Укх тІеххьарча хана балха эффективности дикали лакхъярца, къахьегама овсарле айярца, партийнии паччахьалкхении дисциплина чІоагІъярца бола юххьанцарча партийни организацей, боахама кулгалхой, берригача къахьегамхой бехктокхам айбар духьа цхьаццадола дешаш дийцад парте горкомеи райкомийи пленумашка, бюрошка. Цига белгалдаьхад КПСС XXV съезда производства эффективность айяра оттадаь декхараш, шеко йоацаш, кхоачашдайтаргдола наькъаш.

Цу дерригне йиш хилийтай продукци йоахкара бархІ бетта план толамца кхоачашъе я планал совгІа, 300 эзар сома маьха из маьхала яьккха а. Соахка цу юкъа хинначунца нийсйича 25 процент кІезигьеннай къахьегама овсарле лакхъяра даькъе шоай заданеш кхоачашъеш йоаца предприятеш, паччахьалкхен дикала Знак йолаш арахеца продукци 15,6 процентагара 21,3 процентага дІакхоачаяьй, брак йолаш хьаеча продукцех хула эе шозза кІезигденнад.

План а социалистически декхараш а кхоачашдарга диллача декххий хІамаш карагІдаьйнад «Электроприбор», СССР 50 шу дизара цІерагІча химически заводашта, швейни производственни объединенена, кхычарна.

Цу предприятей партийни организацеша беш бола берригача организационно - партийни массово - политически болх тІабарзабаьб шоай коллективаш къахьегам керда техника юкъейоалаярца эргабоаккхаш тоабара, цун эффективности дикали тоаяра, болх тоабар духьа керда торонаш хьагучайоахаргйола социологически тохкамаш дара, болх юхабетта бахьанаш хьалахара, хІаман кхоми хьурмати дайтара, къахьегама овсарле лакхъяра. ХІаьта из деррига Іалашду хІара къахьегамхочун балха а общественни а хьинар айдарца.

Ховш ма-хиллара, ер шу дІададолалуча хана «ХІара балха денна — дикала Знак» яхача девизагІа яхь йоаржаяра болам дІаболабир Грозненски химзавода коллективо. Парте городской комитета бюрос могадир из гІулакх, из массане хьаллаьца шоай балха юкъехьолга хьа а дехаш.

Из яхь шерагІа йоаржаяра промышленноста тайп-тайпарча доакъошта лаьрхІа базови предприятеш белгалйир, партийни, боахама, профсоюзни, комсомольски болхлошца цу хьакъехьа семинараш чакхъяьхар, рекомендацеш увттайир.

ХІанз города ерригача предприятей коллективаш химикий почин хьаллаьца къахьегаш я.

Иштта, безамца тІанйцар города къахьегамхоша «Автоспецоборудованне», «Союзавтоматстром» заводий, вагонни депо бригадашеи хьалха латтача болхлошеи 1976 шереи иттлагІча пятилетка дІахорча шерашкеи лични творчески планагІа къахьегара дІайолаяь инициативаш а. Таханарча дийнахьа шоай къаьст-къаьста планаш а йолаш болх беш ва городера 10 эзар гаргга къахьегамхо, инженерно-технически Іилманеи болхло.

Цунца цхьана, йоах докладчика, парте городской комитета гуш да промышленноста дуккхача доакъошка долаш дола цІенхаштта кхоачамбоацараши данза дисараши. КПСС райкомаша, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, моттигерча советски органаша, боахама кулгалхоша де мел эшар даьдац 1973 шера КПСС XXIV съезда декхарашка хьежжа Іилман технически прогресс сихъяри къахьегама овсарле лакхъяри дош дийцача парте горкома пленумо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара. Из бахьан долаш 1971 шераца нийсйича 1975 шера хІара болх беча сага лаьрхІа яьккха валови продукци 2,7 процент кІезигьеннай, хІаьта алапи 2,6 процент лакхденнад. Пятилетка чакхйоалаш план кхоачашъелгеи производства боарам 3,5 процент айбелгеи Іалашдаьдар болх беш барашта 2,5 эзар саг ІотІакхетар бахьан долаш. Из бахьан долаш хьа ца йоаккхаш йисар 152 миллион сома маьха продукци.

Грозне мехкдаьттахоша дІаяхача пятилеткагІа планал совгІа 500 эзар тонн мехкдаьтта даьккха, доакъош кердача техникаца чІоагІдаь дале а пхе шера къахьегама овсарле шозза лохъеннай. Из дувзаденна дар мезозойски тІоанащкара хьадоаккха «Іаьржа дошув» 2,3-зза эшадаларца мехкдаьтта доалла керда моттигаш кхоачамболлаш хьагуча ца яхарца.

Иштта, 1971 шера денз 4,7 процент лохъеннай къахьегама овсарле «Грознефтеоргсинтез» объединене гІолла а е юкъера лаьрхІача мехка йолчул 17 процент кІезигагІа. ХІаьта цхьа тонн мехкдаьтта чакхдаккхарах хьахул юкъера лаьрхІача союзечул 20 процент эшашагІа бола пайда, дІадахийтар 10 процент тІех долча метте.

1971—1975 шерашка цу объединенена 22 миллион сома маьха импортни оборудовани хьаийтай, цох дІа а оттаяь болх беш яр 9,8 миллион сома маьха яр мара яц. Грозненски заводашта керттера реконструкци яра 1971 — 1975 шерашка хьахьожадаьча 146 миллион сомах пайда ийцар 121 мара дац. КІув боалла мехкдаьтта чакхдахара заводаш ханнахьа кийч ца яр бахьан долаш цу шерашка 40 миллион сома маьха продукци хьа ца хулаш йисар. Цу даькъе хьалха сания хІанз а шоай декхараш кхоачаш ца деш хьабоагІа гІишлошъераш. Боккха лоархІам болча цу объекташка материальнии къахьегамеи ресурсашта йоагІаш йола концентраци елга Іалашдац цар. Из бахьан долаш Нохч-ГІалгІай гІишлошъеча управлене начальниках Э. Э. Исмаиловах парткома секретарах Поповах, кхыча гІишлошъеча организацей кулгалхоех бехк боаккх докладчика.

Август бетта парте горкома бюро дийцар ГРМЗ завод технически эргайоаккхаш тоаяра деш дар фуд. Партийни организацена мегадац завода генеральни реконструкци яра ханнахьа план оттаяйта, керда техника юкъейоалаяра йоагІаш йола терко яьяц. Даим болх беш йолча производственни совешанешка, нормированеи экономически анализеи общественни бюрошка гІолла цу балха шерра болхлойи ИТР юкъеэнлга Іалашдац. Фондоотдача 2 сом 18 кепигагара 2 сомага кхоачаш эшаеннай, шозза лохбеннаб хьахулаш бола пайда, хІаьта рентабельность — 30 процент, продукце цхьаь цхьан тайпана дикала Знак еинаяц. Цу тайппара кхоачамбоацараш да города кхыча машинашъеча предприятешка хинна ца Іеш халкъа боахама кхыча доакъой дуккхача предприятешка а.

Паччахьалкхен рузкъа кхом бар гІулакх во латт Грозненски кога гІирс беча фабрике (н. Филяев), консервни заводашка (нн. Исмаилов, Месерханов), ЖБК заводашка (нн. Атиев, Котельников), № 4 йолча маькхьеча заводе (н. Голубев).

Машинашъеча, яйгача, моттигерча промышленноста предприятешка хайра айлац къахьегама овсарле. ГРМЗ, «Красный молот», аьшка таран радиотехнически заводашка из хьокхам города кхыча машинашъеча предприятешкарчул лохагІа ба. Дуккхача предприятешка де эшар дац фондоотдача айяра, тІагІертта къовсам лоаттабац оборудоване сменноста коэффициент лакхъяра, производственни мошностех дикагІа пайда эцара.

Дуккхача партийни организацеша лерттІа йоакхо йиц къахьегама овсарле лакхъяр духьа социалистически дисциплина чІоагІъяра. Уж дешаш кІезига душ партийни, профсоюзни, комсомольски собранешка, партийни комитетий бюрошкеи пленумашкеи. 1971—1975 шерашка прогулаш яр, болх ца беш оборудовани лоаттаяр, администраце мукъа баларца балха хьа ца ахар бахьан долаш дайнад 554 эзар сага-ди.

— Укх шера баьча балхага хьежача гуш да,—аьлар КПСС Заводской райкома хьалхарча секретара **А. И. Бабикова,** — производство дегІайоалаярен къахьегама овсарле лакхъярен даькъе оаха даьр дукха ца хилар. Цун керттера бахьан, йоах цо, латт боахама гІулакхашта партийни кулгалдара принципех лерттІа пайда эцаш ца хиларах, къахьегамхой инициативеи хьинари ма-эшшара дегІа ца йоалаярах.

Къахьегама овсарле лакхъяра дешаш юххьанцарча партийни организацешка тІагІоллара дувцар бахьан долаш тІанйю решенеш кІоарга чулоацам болаш, бехктокхаме вар белгалвоаккхаш хилац. Оаха чІоагІа саготду мехкдаьтта чакхдоахача промышленносте латтача гІулакхашта. Нагахьа санна шу долалуча хана тха заводаша шоашта кхоачамболлаш мехкдаьтта ца лоаттадар бахьан йоккхий халонаш эза яле, хІаьта хІанз продукци дІаоза транспорт яц. Иштта машинаькъахой бехкагІа шоай заводий болх юкъагІбутт яхаш дийцар пленуме «Грознефтеоргсинтез» объединене генеральни директора **Л. А. Шилова** а. Из гІулакх бокъалтахьа даккхара парте горкомагара гІо дийхар цар.

ДІаяха пятилетка шоай коллективо шерагара шерага толамаш доахаш чакхъяккхарах дийцар пленуме «Автоспецоборудование» опытно - экспериментальни завода газоэлектросварщика **В. С. Турапина.** Коллективо 1975 шера 25 ноябре къахьегама овсарле лакхъелга 16,6 процентага дІа а кхоачадаь ханал хьалха кхоачашдир цу хьокхамах дола ший декхар. Заводе Іалашдир арахеца продукци 1,25 миллион сома алсамйоаккхилга. Из деррига даьд къахьегама овсарле лакхъяр бахьан долаш. Заводе вІаши тардеш леладир алапии къахьегама овсарлеи лакхъелга. ХІаьта укх шерара хьалхара ах шу а КПСС Ленински райкома карара кара тела Ше байракх луши республикански Сийлен доска тІа коллектив дІаяздеши чакхдаккха аьттув баьлар. Из хьалха хиннар да. КхоалагІча квартала задани дикка кхоачаш ца еш диса мегаш да тхо техснабо пускателаш, кхыйола деталаш завода ханнахьа ца лоаттаяр бахьан долаш, йоах оратора.

КІезига кхоачамбоацараш дац заводе производство вІаштІехьйоаккхача а. Химикий починагІа яхь лоаттае оттаро, хІара денна балха дикала тІахьожам лоаттабе даларо хьагучадаьккхар цхьайола продукци брак еш арахецаш хиннилга. Цо хьагойтар дикал теркал ца еш миччa тайпара план кхоачашъе гІертилга цхьайолча цехий кулгалхой балха практика а хиина дІаэгталга. Дукха де деза предприяти ритмично болх бе яккхара а. Хьалхарча шин декадагІа оаха кийчъю 10—15 процент продукци, кхоалагІча — 70—75.

Заводе 30 процент болхлой хувцалу, дика яц къахьегама дисциплина. Болхлой дІаух дуккхача хана квартираш ца телар, общежитеш, берий бешамаш ца хилар бахьан долаш. Цу дерригне лерттІа йоакхо е декхарийла я администраци, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, йоах нов. Турапина. Шоай министерства завода реконструкци яра 1970 шера теха приказ кхоачаш ца дарах, цу даькъе шоашта новкъостал эшаш хилар а белгалдоакх цо.

— Къахьегама овсарле лакхъелга Іалащдеча керттери оаха лерттІа пайда эцаш йоацеи резерв я авареши балха тІа браки ца хулийтилга, — аьлар Октябрьски бурув тохача балхий управлене парткома секретара Е. П. Любимцева. — Уж кхоачамбоацараш хилийтар бахьан долаш бурув тохара план укх шера 62,1 процент мара кхоачаш ца еш йисай. Цун бахьанаш тахкара яьча собране хьагучадаьлар коллективе производственни технологически дисциплина лоха йолга, шоашта тІадилла гІулакх бехктокхаме хеташ массане кхоачашдеш доацилга. Царца тІагІертта къовсам оттаоаьб парторганизаце, болх тоабара белгалъяь мероприятеш мишта кхоачашъю хьожаш хадданза тІахьожам лоаттабу. Таханарча дийнахьа 17 бригадо овсаре къахьег, 5 бригада аварех кІалхаръяккха аьттув баьннаб.

Шоай предприяти технически эргайоаккхаш тоаяра хьалха а хІанз а деш долчох, из бахьан долаш шоашта толамаш даха карагІдаларах дийцар «Терек» фирма отделочницас **Р. Ф. Заикинас.** ИттлагІча пятилетке мебель арахецача мощносташ алсамъяргья 7,15 миллион сома. Из декхар кхоачашдара шоай резерваш шортта хилар хьахьекхар оратора.

Ше къамаьл деш ГрозНИИ директора заместитела **Е. М. Брещенкос,** шоашта докладчика яь критика нийса хилар хьа а аьнна, белгалдаьккхар институто еш йолча разработкаех пайда балари уж производствана юкъекххаьари алхха шоай коллективах тийша доацилга, Промышленноста кулгалхой декхарийла ба царех сихагІа пайда эцилга вІаштІехьдаха. Сона бакъахьа хет къахьегама овсарле лакхъяра тІаерзаяь поощрительни фондаш хьаярен экономически стимулировани ярен система эргайоаккхаш тоаяра ГрозНИИ оттаяь рекомендацеш «Грознефтеоргсинтез» объединене цІаькхазза а ювцаре.

«Грознефть» объединене керттерча инженера **Р. М. Хачатурова** дийцар мехкдаьтта доаккхилга кхы эша ца далийтара шоаш де лерхІачох.

Пленумо декхарийла йир парте райкомаш, промышленни предприятей партийни организацеш къахьегама овсарле лакхъяра, Іилма - технически прогресс сихъяра къахьегамхой оарцагІбоахаш тІагІертта организаторскии политическии болх бе, хІара коллективо 1976 шерара плани декхараши, иттлагІча пятилетка заданеши, шеко йоацаш, кхоачашъергйола хьалаш Іалашде.

Парте райкомаш, парторганизацеш, боахама кулгалхой даим терко еш хила беза къахьегама овсарле лакхъяра, цу даькъе мероприятеш оттае а чакхъяха а еза цар, промышленносте тІанйцача декхарашка хьежжа 35 процент къахьегама овсарле лакхъелга Іалаш а деш.

Парте райкомаш, юххьанцара партийни организацеш декхарийла я социалистически яхь йоаржаеча, коммунистически хьисапе къахьегара лоаттабу болам шербеча профсоюзий лоархІам айбе, «ХІара балха денна — дикала Знак» яха болам ди тІехьа шерагІа боаржабе.

Пленума балха дакъа лоацаш вар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома организационно - партийни балха отдела заведующи **В. И. Дмитриенко.**

С. МАЙСИГОВ.

«ХІара балха денна — дикала Знак» яхача девизагІа къахьегаш ба Грозненски «Электроприбор» завода лакокрасочни цеха болхлой. Ший новкъосташта хьокхам телаш хІара сменагІа нормаш тІеххоачашъю маляра Бочкарева Клавдия Петровнас. Болх тІехдика мара бац цо. Цудухьа яхьа итогаш йича лакхера знак цунна лу.

СУРТА ТІА: маляр К. Бочкарева.

С. ХУГАЕВА сурт.

ЛИЙРХІАЧУЛ СОВГІА

«Старогрознефть» НГДУ чуйоагІача мехкдаьтта хьаийдечеи из цІендечеи районни инженерно-технологически служба коллективо дег тІара раьза а йолаш тІанйцар КПСС Центральни Комитета Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева Тюмена мехкдаьттахошка, Донбасса кІор боаккхарашкеи Москверча энергетикашкеи мехка халкъа боахама эшаш дола довгор, электроэнерги дукхагІа яккхара уж тІахьехаш яздаь дола письмо.

Къахьегам кхетамца вІаштІехьбаккхарах, шерра социалистически яхь йоаржаярах цу коллективо духхьал цхьан сентябрь бетта промыслашкара хьа а ийца цІена а даь мехкдаьтта чакхдоахача заводашка дІадахьийтад 325 эзар тонн «Іаьржа дошув». Из планагІа лийрхІачул 15,2 эзар тонн дукхагІа да. ХІаьта шу доладелча денз старогрозненцаша планал совгІа Грознерча заводашка 48,6 эзар тонн мехкдаьтта дІакхачийтад.

Коллективе къаьстта дика къахьегарца белгала ба коммунисташ операторащ Абуев Ахмар, Шаумян Степан, Грудницкий Владимир, кхыбараш.

А. ТИЩЕНКО.

АВИАЦИОННИ ПРОМЫШЛЕННОСТО—ХАЛКЪА БОАХАМА

АвиагІишлонхой керттера гІулакх — самолеташ. Цунца цхьана вайцига авиационни заводаша халкъа боахама кхыча доакъошта а ю продукци. Укх пятилетке 7,7 миллиард совгІча сома маьха ергья из. АПН корреспондента дехарах цу продукце хьакъехьа дувц СССР авиационни промышленноста Министерства сбытеи граждански продукцеи Керттерча управлене начальника МЕСЯЦЕВ Бориса.

ДІаяхача пятилетке тха министерства вІаштІехьдаьккхар континенташта юкъе лела Ил-62М, юкъера гаьнал йолча наькъа уха ТУ-154 яха лайнераш, безен боккхеи мухь кхахьара Ил-76 яха транспортни самолеташ, моттигерча наькъашка гІолла Як-40 яха самолеташ дукха арахецилга.

ХІанз хьаяьй 350 пассажира лаьрхІа Ил-86 яхача низ болча самолета опытни образеци 120 пассажира лаьрхІа Як-42 яха керда самолети. Укх пятилетке Аэрофлота наькъашка араяргья уж. Почтацеи мухьацеи эксплуатационни наькъа ухаш я тетал массагІа йола Ту-144 яха пассажирски лайнер.

Тха авиагІишлонхой шерра бувзамаш да халкъа боахама кхыча доакъошца а. Масеаза а заказаш дарех цаІ — юрта боахам.

ИттлагІча пятилетке министерства предприятеша 1,1 миллиард совгІча сома маьха продукци кийчъергья юрта боахама. Фу продукци я из? Эггара хьалха уж я юртбоахама балхашта механизацена лаьрхІа трактории дизелаши бензинови поршневи двигателаши — уж хІара яраш 360 эзар арахецаргья. Цул совгІа, авиапромышленносто дуккха узлаш лургья юртбоахама машинаш, торакташ, автомобилаш хьаяра. Хьайбай боахама лургья концентраташ кийчъю установкаш, автоматизировании котамий фабрикашта оборудовании, азотни термосаш.

ИттлагІча пятилетке юрта боахаме дукхагІа дергда мелиоративни балхаш. ХІанз мехка долаш долча 25 миллион гектар совгІа хий дехкачеи докъадаьчеи лаьтташта ІотІатоха лерхІ кхы а нийс миллион гектар. АвиагІишлонхоша цу гІулакха «Днепр» «Волжанкеи» яха догІац хьисапе хий детта машинаш, итташ эзараш километраш турбаш лургья.

Авиаце доккха дакъа лоац юрта боахама химизаци еча а. ДІаяхача пятилетке самолеташ тІареи вертолеташ тІареи 30 миллион тонн гаргга удобренеш тайсай кхашка, юртеи хьуни боахамашка обработка яьй 431 миллион гаргга гектара. Укх пятилетке керда, балха овсарле лакхагІа йола машинаш йоагІаргья юртбоахама авиацена.

Кхыча лоархІамегІарча хІамашца лархІа мегаргйолаш я «Москвич-412» яхача автомобила лаьрхІа двигателаш. Укх пятилетке 2400 эзар арахецаргья. Арахецаргья 20 эзар универсальни станока меттел болх булургбола программни управлении йоалла 7,5 эзар совгІа станок.

Социальни декхарашта юкъе советски наьха унахцІено лораяра йоакхо ярал лоархІаметІа а долаш декхар дац паччахьалкхеи. УнахцІено лораяра гІулакх дегІадоаладара иттлагІча пятилетке тоъал дукха ахча дІахец, шеръю больницейи поликлиникайи сеть. Цунца фу гІулакх да тха министерства?

АвиагІишлонхоша лорий дукха заказаш кхоачашду, клиникашта хІанзарча медицински оборудоване цхьадола тайпаш а телаш. Царех я дуккхача халача лазарашта дарба де лаьрхІа барокамераш, шелалца дарба дергдола кера гипотерме апаратура, пехкашка искусственно садоахийта аппараташ, тайп-тайпара электронни прибораш, тІехкий хирургена лаьрхІа керда силаваш. БІаргча хьаийцача цу тайпара продукци укх пятилетке 46 миллион гаргга сома маьха кийчъергья.

Хьал-торо лакхъяр — бахача наха дІадехача масса тайпарча хІанзарча товарашца уж Іалашбар. Уж дукхагІа хьадара, цар дикал лакхъяра тІаухийтаргья керттера уйла. Министерства предприятей арахеца деза халкъа эша 3 миллиард гаргача сома маьха товараш, вешта аьлча нийслагІча пятилетке арахийцаращца нийсдиіа миллиард сома маьха дукхагІа.

Авиазаводаша хьадергда салаІара, чарахье ахара, чкъаьрий дахара эша тайп-тайпара гІирсаш. Продукце образецашта юкъе — тІехьаювза дачаш, цу даькъе хи тІа гІолла лела «Амфиби», лай тІа гІолла лела «Буранаш», катераш, лодкашта уттаду моторгаш, мотовелодвигателаш.

Цхьайолча продукцеца хургья бытовой гІулакхаш деча предприятешта лаьрхІаи наха шоаш пайда эцеи оборудовани, масала автоматически цикл а йолаш йола барзкъаш химически цІендуи кисе хІамаш юттеи машинаш, цІагІа лелаю ахавтоматически барзкъаш дутта машинаш, кондиционераш, холодильникаш, боахаме леладу кагий электро-мотохерхаш, хІаьта иштта бытовой электроника хІамаш — магнитолаш, видеои стереофонически магнитофонаш.

(АПН).

ПОЛИТДЕШАРА ШУ ДІАДОЛАДЕННАД

ЛАКХАЧА ИДЕЙНИ БОАРАМЕ

Швейно - производственни объединене № 2 йолча цеха швеяша пхе кружокашка дІадоладир шоай политдешара шу. Укхаза вІашагІтехай марксизма-ленинизма лардаш Іомаю юххьанцарча школа ши кружок, цаІ — комсомольски дешара, цаІ техминимумеи цаІ—коммунистически къахьегамеи школа. Цу школашка дешар дІадоладир 80 саго. Шин сменагІа болх бу цеха швеяша, цунга хьежжа вІаштІехьъяьхай цар занятеш а.

Со хилар КПСС истори Іомадеча хьалхарча смена занятe. ЛадувгІархой спискаш тІа дІаязваьча 20 сагах, отпускагІа волча кхьинегара дІанйккхача, берригаш баьхкар хьалхарча заняте. Уж бар керттерча даькке коммунисташ: швеяш-мастераш, участкай мастераш, гІулакхера нах.

Хоза лостам баьча сийрдача цІен магІа пенагІа хьалтеха доал дунен политически карта, цунна юхе — капиталистически дунен мехкаши социалистически дунеи мехкаши дІадахача пхе шера дегІаахар хьахьокхаш йола графически таблица, кердача шера программа Іомаеш эшаргдолча литература список, иштта кхыйола гойтара агитаци. «Даькъала хилла шун керда дешара шу» яхаш да цІагІа дІачувоаллача хьалтеха лозунг.

Занятеш дІайолаю пропагандиста, объединене керттерча механика Бериан Александр Семеновича. — Дукха ха йий из шун пропагандист вола?—хетт аз цеха партбюро секретарага Т. Г. Бексякага. — Со укхаза балха ена итт совгІа шу даьннад, хІаьта из дукха хьалхагІа денз тха цеха политинформатор, агитатор, тІаккха пропагандист хиннав. — Алхха дика пропагандист ва цунах алар кІезига да, — йоах Т. Г. Бексяка, — эздий, Іимерза саг, говза специалист ва Александр Семенович. Производства гІулакхаш дика довзаро, вай мехка чурчеи доазол арахьарчеи КПСС политикагІа дика кхетаро, политически сакхетам лакха хиларо вІаштІехьдоалийт цун ладувгІархой теркам тІаозаш, чулоацам кІоарга болаш занятеш чакхъяха, ладувгІархой политически къахьегамеи хьинар айде.

«Коммунистически къахьегама цех» яха цІи лелаю коллективо. ХІара шера тІехкхоачашъю швеяша шоай производственни заданеш а социалистически декхараш а. Цар продукцена рекламаци ена моттиг нийсъеннаяц. Лакха я къахьегама а производственни а дисциплина. Болхлой производствера дІаухаш моттиг нийслац. Цеха коллективе дукха ба мехкарашта балха говзал караерзае а лакхъе а новкъостал деш бола хьехамчаш.

— Мишта даьлар ца ховш сиха чакхдоал тха занятей ши сахьат, — йоах ладувгІархоша хьалха латтача участкай мастераша коммунисташа Р. В. Жильцоваси Л. Б. Арзуаняни. — ТІера ца довлалуш ладувгІа безам боагІа цунга.

КПСС XXV съезда материалаш соахка Іомае йолайир ладувгІархоша. Укх шера а уж дІахо Іомаеш хургба уж. Цудухьа съезда материалех лаьца яр пропагандиста хьалхарча заняте яь доклад.

Цо кІоаргга анализ йир дІаяхача пятилетке парте дунен халкъашта юкъе чакхбоахаш хиннача политически наькъа, цу хьакъехьа парте XXV съезда решенеша иттлагІча пятилетке белгалбаь никъ бийцар.— Массаза вай парте чакхйоахаш хинна машар беза, дунен тІара кхоххам кІаьдбара, герз Іоаделга соцадара политика дІахо а лерагІа чакхъяха лаьрхІад вай парте, — аьлар пропагандиста, — дІахо а дегІаккхулаш хургда доазол дехьарча мехкашца экономически торговни гІулакхаш.

Пропагандиста еча докладацара теркам тІабахийта ладувгІаш цхьаццайола уйлаш, цифраш шоай тетрадаш тІа дІаязъеш багІа ладувгІархой.

Кердача пятилеткагІа вай мехка, республикана, шоай предприятена хьалхашка латта декхараш доаш пропагандиста, уж кхоачашдеш болча къахьегамхой балха овсарле, продукце дикал лакхъяра, производственни заданеш кхоачашъяра лоархІамах дувц.

Чакхдоал заняте ши сахьат. Хаттараш ду пропагандистага швеяша коммунистаца А. М. Мурзинас, Н. В. Погребняка. Царна дизза жоп лу пропагандиста.

С. ШАДИЕВ.

Занятешта кийчо яьяц

МагІалбике дукхагІа йолча партийни организацешка дика кийчо яь, лерттІа чакхъяьлар политически экономически дешара шу дІадоладеш йола хьалхара занятеш. Хьалхе а йоакхо яьяр цу системе вІашагІъеххача школай, кружокий, семинарий программашца, журналашца пропагандисташ Іалашбара, кийчъяьяр помещенеш, гойтара пособеш.

«Малгобекмежрайгаз» тресте болх бечарех езткъа процент нах ба политически дешара тайп-тайпарча формашта юкъеэза. Укхаза я марксизма-ленинизма лардий школа, юххьанцара экономически школа, юххьанцара экономически дешар Іомаду пхи школа.

14 саг, царех бархІ коммунист, цаІ комсомолец, борхІ инженерно-технически болхло ва юххьанцарча экономически школе дешаш.

Хьалхарча заняте тема яр «1921 — 1925 шерашка халкъа боахам дегІабоалабара КПСС лоаттабаь къовсам» яхаш. ЛадувгІарашта аьттув хургболча цІагІа, паргІата язде йиш йолаш истолаш, гІандаш оттадаь кийчо яьяр цига, йолаш яр Іомаеча темагІа йола гойтара пособеш а. Бакъда, школа пропагандиста Д. С. Блажкос ладувгІараш дика дІаккхетаргболаш яшханзар тема. Цо яшханзар НЭП шерашка парте лелаяь экономически политика, Хоалуш дар нов. Блажко занятешка кийчо во яь венилга.

Кхы а вогІа дар гІулакх бурув деттача балхий Малгобекски управленерча марксизма-ленинизма лардаш Іомаеча школе.

Укхаза занятеш дІайолае езаш вар пропагандист В. Ф. Мордвинов. Занятеш йоляялалехьа цІакхоачаргва аьнна Грозне ваха из цІа а ца воагІаш, занятеш яра вІалла а кийчо янза йолча помещене вІашагІкхета везача 13 сагах заняте вера 8 саг. Уж а цхьаьца гІулакхаш да яхаш арабувлаш, юха чуухаш бар.

Заняти дІайолаяйзар аргдоацаш хІама дар тхона бІаргадайнар. Нов. Мордвиновна метта заняти е вена пропагандист Б. А. Льянов из дІаяхьа кийчо янза вар. ХІаьта ладувгІарашка ше дІа а аьлар цо заняти е кийча воацилга.

Школе Іомае еза хьалха тема яр «Фу Іомаду исторически материализмо». «Карл Маркс» яха В. И. Ленина болх («Истори материалистически кхетадара» раздел). Учебника тІара «Исторически материализмо фу Іомаду» яха раздел пропагандиста йийша а йийша чакхъяьлар хьалхара заняти. «Карл Маркс» яха В. И. Ленина болх вІалла бувца а бувцанзар.

Заняте баьхкача ладувгІарашка е каьхат а е къоалам а бацар, царга уж хилча хІама дІаязде моттиг а яцар.

Т. ТУГАНОВ.

Ахаш мара хьабаьхкабацар

Нийсса пхи сахьат даьлча дІайолаелар укх шерара хьалхара заняти «Малгобекнефть» НГДУ шоллагІча шера болх беш йолча коммунистически къахьегама школе. Пропагандиста Марзиев Махьмад-Салеоаща дийцар кердача шера школе дешарашта хьалхашка латтача декхарех, малагІча деношка занятеш хургья. Група староста хержар.

ВІалла а зехьа ха йоа ца еш кердача темах къамаьл доладу пропагандиста. «Лакха овсарле йолаш къахьегара стимулаш», — аьнна я тема. Цунах язъяь бІаргча лекци я пропагандистага. Цхьабакъда цо из ешаш. Сабаре, хІара дешаш вар кхетаргволаш ший дешаца дувц Махьмад-Сале къахьегама эффективностаи наьха вахара хьал тоадараи юкъерча бувзамех, хІара советски сага сакхетам мехка беркат алсамдаккхара къахьега лоІам болаш хиларах, коммунистически парте экономически политике керттердар наьха вахара хьалторо тоаделга хиларах, КПСС XXV съездо белгалдаьха декхараш хІара болхлочо, гІулакхерча саго ше тІанйца гІулакх дизза кхоачашдарах тийша долга. Мехкдаьттахой балхацара масалаш а доаладеш дешараш дІаккхетабе мог пропагандиста. Укхаза цо дешарий теркам тІаоз советски наьха вахар тоадара вай мехка нийслагІча, пятилетка шерашка даьчоа, кердача пятилетке де лаьрхІачоа.

Кердача темацара юкъара теоретически дешаш коллектива хьалхашка латтача декхарашца дувзаш доашх пропагандиста. Масала, моллагІа а общества дегІаяра, цун вахар дизза дІададахара, В. И. Ленина белгал ма-даккхара, керттера да къахьегама овсарле лакхъяр.

— Деррига кхоачашдац къахьегама овсарле лакхъяро а, — белгалдоккх пропагандиста, — Цхьадола мехкаш да тахан къахьегама овсарле вайцигачул лакхагІа йолаш. Цхьабакъда къахьегамхошта, деррига а рузкъа, беркат хьакхолларашта цох тІаккхеташ хІама дац. ХІана аьлча болхлочун хьаькалча кулгаша хьадаьчох мел баьнна пайда хІама хьакхолла низаш бе доахкача хьалдарий кхса бода. Керттера уж низаш хьан бе доахк, къаьст-къаьстача капиталисташка да уж, е обществага да. Социализмо еррига общества юкъера доалахье яьй хІама хьакхоллача низех. Цудухьа вІашагІкхет вай мехка общества, коллектива, хІара къахьегамхочун лоІам. Цудухьа тоалу вай мехка бахача наьха хьал-торо къахьегама овсарле лакхъяларга хьежжа.

Иштта дика дешараш дІакхетабеш чакхйоал хьалхара заняти. Гуш да пропагандист говзал лакха, йолаш, болх дика ховш волга. ПхийтталагІа шу да инженер Марзиев Махьмад-Сали пропагандист вола. ДиьлагІа шу да из НГДУ коммунистически къахьегама школа кулгалхо вола. Дуккхаза КПСС МагІалбика горкома а Нохч-ГІалгІай обкома а Сийлен грамоташца белгалбаьккхаб цун болх.

Ханнахьа дика кийчо яьй пропагандиста кердача дешара шера. Гойтара пособеш лехай, Творчески план оттаяьй. Хьалхе лаьрххІа кийчвеннав из хьалхарча занятена а. Цу дерригне новкъостал ду пропагандиста лакхача теоретически а методически а боараме занятеш чакхъяха.

Укх шера коммунистически къахьегама школе деша белгалваьккха ва 12 саг. Цхьабакъда хьалхарча заняте царех ахаш мара хьабаьхкабац. Цу деша раьза бац хьалхарча заняте гулбеннараш а.

— Деша дІаязбеннабале хьааха беза. ШагІа цхьацца гІулакх доацаш цхьаккха а вац, кхалнах хІаьта а... — йоах цар.

Политически а экономически а дешара системе бокккхача лоархІаме да дешаш бараш хІара заняте хьабоагІаш а дизза дакъа лоацаш а хилар. ЧІоагІа цецвоаккхаш да керда дешара шу дІадолалуча хьалхарча заняте хила везача шийттанех ялх саг мара цахилар. Цу дешага хьажа а дІахо йодача хана из цІенхаштта кхоачамбоацар ца хилийта а декхар да «Малгобекнефть» НГДУ парткома управленерча цехови организаце партбюро а.

А. БАСИЕВ.

ЛЕРТТІА КИЙЧО ЯЬЧА

Дика вІаштІехьдаьккхад партийнии комсомольский дешар Назрановски районе «Электроинструмент» заводе.

ЦхьоалагІча октябре укхаза деша йолаелар 24 ладувгІархой группа.

«Электроинструмент» завода партийни организаце секретара Местоев Хьасана дувц:

Деша багІарий идейно-теоретически боарам лакхбеча, дешарах хьабоаля пайда соабоаккхача дукха да тийша пропагандистех. Цар шоай ха а шоашта ховш дар а кходац дента багІарашта знанеш ялара. Царех ва директора заместитель Албогачиев Ислама Ахьмад, керттерча механика отдела инженер Муталиев Идриса Бекьхан, керттера инженер Тамасханов Хьажмурд, кхыбараш Эггара хьалха еш яц цар уж занятеш. Цу балха тоъал опыт Іоаяьча цар сурташ райкома сийлен Доска тІа хьалтеха доахк.

Албогачиев Ахьмада группе 21 саг ва. Уж ба коммунисташ: мастераш, болхлой. ШоллагІа шу да цар экономически знанеш Іомаю. Царца цу дийнахьа пропагандиста доклад йир «КПСС XXV съезд социализм дегІаехача хьалашка йолча парте экономически стратегех» яхача темах.

Комсомольски политически дешара еррига кружокашка занятеш ханнахьа дІайолаелар.

— Уж занятеш лерттІа дІайолаялийтара дукха болх баьб, оаха, — яхаш дувц Местоев Хьасана, — пропагандисташца семинар йир, программаш, журналаш, спискаш дІайийкъар. ЛадувгІархой хьа а гулбаь царца беседаш йир. Цул совгІа парте обкома политдешара ЦІагІа совещане а хилар пропагандисташ.

Цхьабакъда цхьаццадола кхоачамбоацараш а нийсденнад тха балха. Еррига группашта тоъал моттигаш яцар управленчески корпусе. Цудухьа сборочни цехе механически цехе, кхычахьа Іоховша моттигаш йоацаш уралатташ ладийгІар занятешка баьхкараша.

Цхьабакъда иштта дацар райбольницера гІулакх. Укхаза 30 саг ва дешаш. Занятеш йолаелча хьаьенар пхи саг мара вацар (Пропагандист «Скорп помощь» керттера лор Б. Б. Бекботов). Из бахьан занятеш ца хулаш йисар цига.

А. САГОВ.

ЦАР ДОШ ЧIОАГIА ДА

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра доккхий социалистически декхараш тIанийцад «Союзавтоматстром» ВНПО Грозненски опытно-экспериментальни завода болхлоша. Шера планал совгIа 50 эзар сома маьха товарни продукци арахеца, кара а ерзаь «КОБР-а-4» электронни машина арахеца йолае, завода балха юкъе телевидени йоалае рационализаторски предложенеш производствана юкъейоалаярах шера паччахьалкхенна итт эзар сом пайда бе, арахецача продукцега дIабода мах цхьа процент лох а беш, планал совгIа 30 эзар сом пайда бе социалистически декхараш тIанийцадар цар. Уж толамца кхоачашдаря «ХIара балха денна—дикала Знак» яхача девизагIа къа а хьегаш шерра социалистически яхь йоржаяьча завода болхлоша бизза пайда ийбу шоай торонехи кхоачамехи. Цудухьа денгара денга дикагIа хул цар доаха къахьегама толамаш.

Укх шера тIанийца хинна социалистически декхараш дикка тIеххоачашдеш хилар къаьгга хьахьокх цар. Ийс бетта планагIа лаьрхIачул совгIа ара а хийца маьхала яьккхай тIанийцача социалистически декхарех лаьрхIачул шозза дукхагIа йола товарни продукци. Кара а ерзаь заводе дуккха арахецаш я «КОБР-а-4» яха электронни машина, вIашагIа а елла наладка яьй промышленни телевизионни установкана. Завода рационализатораша кийча а яь производствана юкъейоалаяьча 39 рационализаторски предложене 9800 сом пайда бу паччахьалкхенна шера. Цхьабакъда цхьайола торонаши кхоачамаши гуча а даьха производствана юкъе ца доаладарах кхоачашдаьдац арахецача продукцега дIабода мах лохбара, паччахьалкхенна планал совгIа пайда бара тIанийца хинна социалистически декхараш. Укх шера юхейисача хана социалистически декхарий уж пункташ толамца кхоачашъяра мел эша хьалаш Iалашде, керда-керда резерваш гучаяха декхарийла ба предприяте кулгалхой, партийни профсоюзни организацеш.

Кхаьинел чухьнахьа йоацаш йола керда продукци кара а ерзаь арахеца йолае, организационно-технически мероприятеш чакхъяхарах 25 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое; ткъаь болхлочун квалификаци лакхъе, 15 болхлочунга шоллагIйола балха говзал караерзаейта, йиъ продукци цхьоалагIча категорех арахеца йолаергйолаш аттестаци е. Цкъа дIаелча юха ца ерзаеш дIайохийта продукци 90 процент хилийта декхараш тIанийцадар завода коллективо. Социалистически декхарий уж пункташ а дикка тIеххоачашъеш я. Укх шера кара а ерзаь арахеца йоланьй ялх тайпара керда продукци. цо хьахьокх тIанийца декхараш хIанзлехьа шозза тIеххоачашдаьлга. ЛаьрхIа хинначул дукхагIа организационно-технически мероприятеш чакх а яьха электроэнерги кхоярa бархI бетта план 5,9 процент тIеххоачашъяьй, планагIа лаьрхIачул совгIа кхояьй 98,6 киловатт-сахьат электроэнерги, цу даькъе шера тIанийца хинна социалистически декхараш дказза гаргга хIанзлехьа тIеххоачашдаьлга къаьгга хьахьокх цо.

Завода коллективо шиий низаца кийча а яь керда техника производствана юкъейоалаярах шера предприятена бе безаш хинна пайда ши эзар сом долча хIанзлехьа йиъ категорех продукци арахецаргйолаш аттестаци яьй болхлой квалификаци лакхъяра, шоллагIа балха говзал караерзаейтара шера тIанийца хинна социалистически декхараш тIеххоачашдаьд. Цкъа дIаелча юха ца ерзаеш дIайохийта продукци 89 процентага кхачийтай завода болхлоша. Къахьегама овсарле лаюхъяра задани а тIеххоачашъеш я. Валовни товарни продукци арахецара паччахьалкхен план тIеххоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцай ялх эзар сома маьха тайп-тайпара продукци.

Ши-шегIа хьахиннадац уж къахьегама толамаш: Цун керттера бахьан да завода коллективо шиий къахьегам кхетамца вIаштIехьа а баькха берригача болхлоша хьийпар кхо ца деш къахьегар. «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа къахьегача цар хIара дийнахьа итоташ ю даьхача къахьегама толамий. Социалистически яхье хьалхалаттарий опыт шерра дIайовзийт берригача болхлошта. Цох бизза пайда ийбейт. Коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара а тIагIертта къовсам лоаттабу завода болхлоша. ХIанз заводе коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи лелаеш ва 210 болхло. Царех дуккха бараш хIанзлехьа пятилетка хьалхарча шера задани кхоачаш а яь тIадоагIача шера календарагIа къахьегаш ба. Царех ба коммунистически къахьегама ударникаш хьехамчаш токарь Акчурин Закир, слесараш-сборщикаш Кутепко Михаил, Андросов Виталий, Швецов Виталий, инженер-технолог Винокуров Виктор, кхыбараш. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 130—140 процент кхоачашъю цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТА ТIА: инженер-технолог Винокуров Виктор къонача электромонтажницана Измайлова Светланайна хьехар деш ва.

И. ПЛИЕВА сурт.

«ПРОИЗВОДСТВЕННИ» ПЬЕСА ЯХАР ФУ ХIАМА Я?

— Из тамаш йолаш хIама да, цу тайпара хIама сона хIанзалца сиена тIа бIаргадайнадац, ца хьожаш ма Iелахь, — йоахар цхьаккха театр ца хьожаш дIа ца дохийтача со хьаьшо Малый Боолнерча московски театре «Человек со стороны» яхача спектакла премьерага ше хьежачул тIехьагIа.

— Фу дувцаш я из? ГIовзабаьнна безам? Шекспировски страстеш?

— Яцие а яц.

— Графикехи планехи латташ дац гIулакх. Нах миштаб ала Iа! Шуш болаш, чIоагтIеш дагадоацаши вIашдухьал уотта хетараш. Массе хана сакъайла ягIа хьо...

Иштта дегаш айденна дувцар «Человек со стороны» яхача Дворецкий Игнате пьеса тIара Эфрос Анатоле оттаьча спектаклга хьежача кхычар а. ХIанз пхи шу дIадаьннад из пьесеи цуя турпал Чешкови къоабалъеш тIанийца мехка сценашка гIолла гойташ лела Из хIанз Iалаьмате дукхача наха вовз. алхха театральни персонаж волчара дIахо ваха дукха ха я. Из къувсаш къамаьлаш ду газетийи журналийи оагIош тIа. Iилмахоша инженераша болхлоша, драматургаша, литературни театральни критикаша.

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци яьнначул тIехьагIа дунен театра историе чухь эггара хьалха вай театрий репертуараш тIа гучаьлар геройш болат лоаладераш. текстильни фабрике е гIишло хьалъеча балха боахкаш йола пьесаш. Цар догъэккхийта доагIар аьнна хеталора дезала-цIагIара драмаш мара сцена бIарга ца яйнарий тIема-революционни тема деналера гIулакхаш чIоагIа хьашт долаш хиннарий. Кхы романтика ма йий аьнна а ма хеталац: сцена тIа гойташ хиннар болхлой коллективера. цу хана берригача мехка хьалдеш лаьттача гIирсашкара къахьега саг вар. Цхьабакъда укхаза а хулаш хиннадар турпалерчеи дезалерчев драмай эггара ирагIа йолча конфликтел кхы кIезигагIа боацаш безам.

Ха дIаихай, хувцаденнад вахар, мохк, нах. ХьатIаэттай Iилма - технически революце зама. Экономика, техника даькъе мара хилаций из? Иштта дац, из хул наьха хьакъалашка а дегашка а. Хано шиий басар ду, обществана хьалхашка керда проблемаш уттаю, дуненна кердача тайпара бIарахьежа воаккх саг, хувц цун оамалаш, гIулакхаш, уйлаш. Цудухьа, бакъдар аьлча, уж дерриrа хIамаш ца тохкаш Iе йиш яц искусстваrа.

Нахах, цар къахьегамах, вахарах дувц укх тIеххьарча шерашка язъяьча пьесаша: А. Гребнева «Бакъахьарча кхалсага вахарцара», А. Гельма «Парткома заседани», А. Вейцлереи А. Мишаринеи «День-деньской», М. Шатрова «Кхоана хургбола хаоттам», кхыяраш. ДукхагIча даькъе «производственни» лоархIаш я уж. Из цIи сел ниийса а яц. Тема «производственни» эпитет хилар мара цига кхы хIама дац аьнна хет Дворецкена. Цу деша цунца къовсаяла кийча я со, из тема лоархIаргьяцар «производственни» эпитетах Вайна хьалхашкара дар, ма-дарра аьлча, турпалий гIулакхий сфера белгалъяр мара дац. ХIаьта пьесо чулоацаш йола темаш дуккхен бе-бен я. вахар ше санна.

«Современник» яхача московски театро оттаьча «Кхоана хургбола хаоттам» яхача спектакло вайна хьалхашка хьаоттадаьр конвейер тIара 500 эзарлагIа автомобиль Iояла езаш дола автомобильни заводера цхьа ди да. Спектакль чакхйоаллаш керда машин бIаргагу вайна духхьал сцена тIа.

ТIаккха машин хьаю еррига чоалхане технологически процесс вайна хьайовзийта езаш хиларах мичад дуоцаш дар? Дац, из технически специалистий гIулакх да. Искусства гIулакх — саг хьавовзийтар. Нах, цар оамалаш, вIаши юкъера гIулакхаш. Автогигантера авари. ЛаьрхIа из хьал хьаоттаду драматургаша шоай турпалаш бовзийтар духьа. Халача хьал тIа ниийсбеннача хана эггара дикагIа хьагуча ма доалий сагах доахка керттера гIулакхаш: эхь-юхь, шиий деша да хилар. хьаьнала къахьегар...

Е хьаэзаргъя вай, масала, Вахтангова цIерагIча московски театро оттаяь, яьш ду завод ювцаш йола «День-деньской» яха спектакль. Спектакль оттаяраша лийрхIадац, цу даькъе зрителаш техникана, промышленноста духтIабоахилга. Царна хьалхашка цар хьаоттаваьа завода директор Друянов, хьаькъал долаш, аьначa дош долаш вола саг.

ТIаккха «Парткома заседани» яха МХАТ-а спектакль. Керттера дов дIадолалу Потапов керте латтача гIишлонхой бригадо преми дIаэца ца тигарах Из шиий тайпара кхы цхьаькха доацаш гIулакх да, сихха парткома заседани гулъяра бахьан из да. Укхаза эггара керттердар — кердача, коллективизма моральни кодекса ларда тIа хьалкхеваьча, индивидуальность а йоацаш, индивидуалисташ хийра болаш волча сага оамалий наькъаш, нравственни идеалаш.

ХIанзарча драматургена дагайоахкараш психологически, нравственни, этически проблемаш я. Произведенех пьеса ала йиш яц, кхыметтел «производственни» яха цIи тиллараx а кIалхара ярrьяц из, нагахьа санна сага ираз, саготонаш а йолаш дола вахар доаца довнаш юкъедоаладаьн тIадегIан хетадолийте, дийнача сага гIулакхашта меттел, технологи, чурча дега меттел — планироване система хьакъехьара уйлаш хьаувттайой.

Действи миччахьа хиннаяле а — цехе е гIишлоне, керттервар массаза а массе хана а хила я хиннав, ва а ва саг, цун гIулакх, цун вахар хиннал. Керттерча даькъе Сага уйла я спектакль оттаьраша ер: драматурга, режиссера, актераша Сага духьа ихаб, хIанз а ух зрителаш театре...

Наталия КУРОВА. (АПН).

ТIехьенгара тIехьенга дувлача лазарашта дарба мишта ду

УнахцIено лораяра Дерригдунен организаце хьакхайкадаьчох керда Iодаьча берех кIезигагIа дале а йиъ процент. моллагIа тайпа хинна а цар унахцIенонна кхераме дола цхьаьна сакхат доацаш дац. Цу цхьан ханна хIанзарча медицина доалахьа я тIехьенгара тIехьенга дувла дукха лазараш тешшаме юха тоха тороваш.

Вай мехка унахцIено лораяра практикана шерра юкъе йоахаш я тIехьенах дола хIамаш хайташ йола медико-генетически консультацеш. керда Iодаьча берашта тохкамбеш бер Iо а дале тIехьенгара тIехьенга дувла лазараш довзийташ йола методаш.

БерагIа хиннача хьалхарча кIирашка ха йиш йолаш ца кIаьнк хургва е йиIиг хургьа. хромосомни лоарзагIленаш, наьцен беpч биологически цхьана ца тардалар. тIехьенгара тIехьенга дувла 40 гаргга лазар.

ШерагIа даьржача обмена лазарех цаI — галактоземи. Цу хана шурий мовзал екъаяларах хьахулача продуктех организмо пайда эцац. цу тайппара Iа а Iовш. токсически IоаткъаM бу цар вахара лоархIамегIарча органашта — хьаьна, дийхка. ХIанз бер Iодале хьалхагIа нанна оттаеча къаьстта шиий тайпарча диетo. керда Iодаьча бера кхачан рациона юкъера шура дIаяккхаро кIалхара доакх бер хьалхагIа из чолакх деш хиннача халача лазара — хьаькъал эшадалара, катарактана, дийхка цирроза.

Хийцца дарба дулу тIехьенгара тIехьенга дувлача кхыча лазара а — хьалхагIа хьаькъал дегIа ца дайташ хиннача фенилкетонурена. Юкъера лаьрхIача керда Iодаьча 10 эзар бера юкъе цхьаннена ниийслу из.

1972 шера Москве хьаьй кхаь этапах латта тохкам кийчбеи практике из берашта чакхбаккхен йиш хулийташ йола Централизованни биохимически лаборатори. Хьалхарча этапе хьагучайоаккх бера организмана чухьа хулаш йола обменни лоарзагIленаш; шоллагIча этапе — бокъонца тохкам бу лоарзагIленаш гучаяьннача берашта, диагноз ниийса йий хьож; кхоалагIча этапе — терками эц ферментий низа геттара говза тохкамаш де дезаш эггара «халагIа йола» моттигаш.

Практически мишта беш ба тохкам? Роддомера арадалале хьалхагIа, Iодаьча диълагIча—пхелагIча дийнахьа бера цIелгах массехк тIадам цIий а даькхе, луттача каьхата тIа IотIадохийт из. ЦIий Iатташ тIалатта бланкаш, берах дола лоацца хIамаш тIа а яздий, бетта чу а ехке почте гIолла Централизованни лабораторе дIайохьийт. Нагахьа санна цу хана аминокислоташ дукха Iайна хилар гучадоале, нана керда даьча шиий берацa цхьана диагноз ниийса йий хьажар духьа кхайке медико-генетически консультаце доаладу.

Централизованни московски лабораторе тIехьенгара тIехьенга ювла лоарзагIленаш миштай хьожаш тохкам баьб хIанзле а 150 эзар совгIча керда Iодаьча бера. Фенилкетонурена, гистидинемена, галактоземена юххьанце а денз диагноз оттаяро а хIаьта иштта шоай ханнахьа царна дарба даро а боккха пайда лу: лерттIа дегIадоагIа бераш.

Дуккхача берашта тохкам бара программаш юкъейоаларо тоъал хийцад медико-генетически службай декхараш. Нагахьа санна ши-кхо шу хьалхагIа клинике кхийлараш вещества обмени тIехьенгара тIехьенга лоарзагIа ювларах йиш йоацаш хьов телха бераш хиннадале муковисцидоз бахьан кхы меттаоттабе долаш цехкашта чIоагтIа лазар кхийтта хиннадале. хIанз даим тIахьожам лоаттабеш да фенилкетонури, галакиоземи кхийтта, цхьабакъда шиий ханнахьеи ниийсеи терапевтически тактика лелаяр бахьан долаш бокъонца унахцIена дола бераш,

ХIанз цу тайпара программаш юкъейоалаяьй Москве, Ленинграде, дуккхача кхыча городашка. Деш дола къамаьл мехкарча дерригача берашта генетически тохкам бара хьакъехьа да. Iалхьмате хала, хьаькъал тIехьа дисар, бIарrаш довр, кхача оха машин талхар, лела маьженаш ехкаялар санна дола лазараш юхатохара эггара ниийсагIа бола цикъ ба из.

Эггара чIоагIагIа даьржа лазараш — дега-мийй, рака, пхьиний-психически лазараш — (гучадьннад уж лазараш а иштта тIехьенгара тIехьенга дувлаш хилар) юхатохара организма балха молекулярни, физико-биохимически лардашта деш дола тохкамаш медицински Iилмеи унахцIено лораеллгеи дегIадовладара пхе шера плана тIа керттера лаьрхIа тIанийцад. паччахьалкхен лоархIамеча декхара боараме оттадаьд.

Юрий ВЕЛЬТИШЕВ,
РСФСР унахцIено лораяра Министерства педиатрен берий хирурген Iилматохкама Московски института директор.
Феликс ДУКАРСКИЙ,
г. Москверча Централизованни берий биохимически лабораторе заведующи.
(АПН).

ОБЩЕСТВЕННИ ПОРЯДОК ЛОРАЕШ

БЕХК БЕРИЙ А ЦАР ДАЙ-НОАНОЙ А БА

ХIара дийнахьа тIахьожам боацаш лелеи зуламаш дун кхелета бераш доаладу тха берий цIагIа. Деш дола зуламаши ийрча гIулакхаши цхьайолча хана наха гIулакхаш дIахьа леладара правилаш, шоай поведене бахьан бола бехктокхам кхета ца барах, закон телхадарах шоаш мел доккхача Iазапа кIала отт ца харах ду кхелетача бераш.

Хоадам болаш дувца безам ба са правонарушеней, зуламий чулоацамах, тIехьагIа цунах хулчох, зуламаш дарах кхелета бераш бехктокхаме оазац яха кагирхошта юкъе лела къамаьл кIала лард йоацаш хиларах. Массехк дош аргда аз бехктокхамагIа шийх а 14 шу даьнна бераш уголовни бехктокхаме озарах а.

РСФСР Уголовни Кодекса 10 статья тIа аьннад: «Уголовни бехктокхаме оз зулам деча хана 16 шу даьнна нах». «14 шерагара 16 шу кхаччалца ха йола нах уголовни бехктокхаме оз саг верах, човнаш ярах, саг хьувзаярах, ниэагIа нахагара хIамаш яхарах, къоал дарах, геттара во, зуламе гIулакхаш леладарах, ховшше а паччахьалкхени наьха доалахьа йолеи хIамаш йохаярах е телхаярах, поезд кIалтIаяла тарлуш дола зулам дарах».

Массехк масал доаладергда аз. Укх шера 25 августе Грозный яхача машиннаькъа станце лийнар тIахьожам боацаш долаш бола кхетта Сейдиев Казифер, Асланов Хейрулла. Уж хиннабар город Дербентерча № 4 йолча профтехучилища дешархой. Урсаш хьадаьхар берашкара. Уж бехктокхаме оаш ца хIанз. хIана аьлча РСФСР Уголовни Кодекса 218 статья тIа аьннад: шалташ, фински урсаш, кхыдола шийла герз леладарах е из хьадарах цхьан шерага кхаччалца набахта чувалла, е исправительни балхаш де бехктокхаме оз».

14 шу а кхы а кIезигагIа ха йолаш долча а бераша дика кхетаду сага вахара, цун унахцIенонна кхерам тIатувсар, общественни порядок телхаяр, кхыдола зуламаш дар мел боккха общественни кхерам ба. Цудухьа даьча зуламех советски законагIа бехктокхаме оз уж.

ШIаьхха дац бераша зулам. Из дале цхьацца дола ца доагIа гIулакхаш леладу цар: корта бохабу малараш мела болалу, во япраш ю. хIамилгаш лечкъаю, цIагIара дIаух. иштта дIахо а. ЗIамигача зуламаш тIаро лагIаш тIа гIолла доккхача зуламга кхоач уж. боккхагIбараша ханнахьа совца ца бича, кхетам ца белча. Уж тайпа бераш ханнахьа совцадир — царга доккха зулам ца дайтар.

Цхьаькха цхьа статья ювца безам ба са. Из я Уголовни Кодекса 86 статья. Цу тIа йоах: «Ховшше а машиннекъ е цу тIара сооружениш, дIахьа лела состав, бувзамеи сигнализацеи средстваш, поезд ахка йохийташ е транспортеи бувзамеи болх лерттIа дIабахьара новкъарле еш дола зулам даьчоа 3 шерагара 15 шерага кхаччалца набахта чувалла сул е еза».

Укх шера 18 августе городок Иваново - Бутенко яхача машиннаькъа участке № 33 йолча школе юххьанцарча классашка деша багIача дешархой группo: Магомаев Руслана, Абдурзаков Абубакара, Шимаев Хьамзата, Сихабов Альбека № 309 йолча поезда пассажирски вагона чу 8 кор дохатир. ТIаккха из поезд юха йоагIача хана цуина аварийни хьал а оттадеш рельсаш тIа аьшка хIамаш IотIайиллар. Из зулам дарах даьй-ноаной а тIехьа милице линейни отделе доаладир бераш. ДIахо цу тайпа хIама кхы дой уголовни бехктокхаме озаргхилар дIа а хойташ хIаранена 30 тум штраф техар царна.

Пассажирски поезда кор дохадаьд. вагоний букса чура подбивочни материал хьаяьккхай, йодача поезда кIала кхера биллаб, кхыдола зулам даьд... — «Дича фул? — аргла цхьаволчо, — из бахьан поезд ахка мича яхай, бераш мадий уж!».

Кхыча тайпара мах бергба цу деша къоначa ноахаленна кхетам балара гIулакха юстара латта безам боацачо, таханара бер кхоана коммунизм хьалъе еза саг хилар кхетадечо.

Кхувш йоагIача тIехьенна кхетам луча боккха лоархIам ба школаи обществаи меттел лезала а. Берашта дика оамалаш Iомае, воча хIамах уж лораде декхарийла ба уж. БоккхагIбараш шоаш лерттIа хиларо, цар хьоахам баларо, къахьега Iомабаро дика кхеду бераш. Царех лерттIа советски нах хул. Даьй-ноаной бераша даьча зулама бехке бу законо. Цудухьа царех бизза коммунизм хьалъераш бар — цар а общества а сийлен декхар да.

Г. ТРЕГУБОВА,
Грозный яхача машиннаькъа станце милице линейни отдела берий цIен йоккхагIйола инспектор.

Дукха ха я вежарашха йолча шин автономни республика—Нохч-ГIалгIайчени Дагестански чурча гIулакхий кхаь отдела болхлошта юкъе доттагIала бувзамаш тоссаденна.

Веденски РОВД начальника милице майора Дудаевеи (аьрдехьарвар), Батлихски РОВД начальника милице подполковника Курбановеи, Ахвахски РОВД начальника милице майора Далгатовеи иштта цхьан Iо а хай къайлабаьнна зуламхой лахара де дезарий план оттаю, балха опыт дIа-хьа эц.

СУРТА ТIА: Дагестански АССР «месячник» дIадоладалале кхаь отдела личии состав вIашагIкхетара хетаяь сайре е кийчлуш ба кхаь отдела начальникаш.

М. ЛЫКОВА сурт.

КЪУ КЪАЙЛАВАЛИЙТАНЗАР

Хиннача зуламах лаьца тIехьа ца тетташ хоам бир Дона тIа уллача Ростоверча транспортни милице КъилбаседаКавказски Управлене. Управлене начальника ше тIахьожам оттабир къоал гучадаккхара.

ХIаьта хиннар укх тайпара хIама дар... Бийсана Грозный яха ıа машиннаькъа станце пассажираша поездага хьежаш ха йоаккхача зала чу Г. гражданина чемодан лочкъайир. Къоал даьр малав ховш саг вацар. ХIаьта чемодана чу гражданина барзкъеи кхыйола маьхе хIамаши хиннаяр. Цу хIамай мах—бIаь тума.

Къу сага бIаргавайнавацар, хIаьта — гражданина ше оттадаь цун куц-сибат хIама лоацалургдолаш дацар: къуна тIа дувхаш хинна барзкъа, дегIкеп ювцарал совгIа хоадам болаш йолча белгалон цIи яккханзар цо.

ВоккхагIволча инспектора — дежурне милице капитана В. О. Оленича тревога а енна уголовни розыска отдела берригa болхлойи милице кхыча службай болхлойи къу лахара оарцагIбаьхар.

Милице отдела начальник Ю. М. Савин волча хинна совещани дукха ганзар. Уголовни розыска отделене начальника милице майора М.А.-А. Салихановна хоадам бола задани лу зуламхо лахара. Шиий группаца араваоал М. А.-А. Салиханов.

Укх лоацача корреспонденце тIа дувцалургдоацаш дукха болх бу группас къу лохаш. Еррига варианташка хьежа чакхбовл уж. Цхьараша кIезиг-дукха зуламхочун лер тIа воаккхар, вожаш ца эшаш дIайоалар. Зулам де тарлуш волча массехк сагага хьежар. Зуламхо хила тарлуш вола саг коравоагIа болхлошта. Цун фамили, цIи, ваха моттиг тохк цар, сурт лох. Из саг зуламаш дарах массехказза набахта чуваьлла хиннав.

Дерригa шиий моттиге дIаэттад — къу коравааь аьнна хетадала тарлора, хIанз цун цIен адресагIа дIа а ваха из лаца мара ца везаш. Цхьабараш салаIа цIа а бахийта зулам даьд аьнна дегабуам хеталуча коа наIараштa юхxе ха оттаду, бийсана из тувоагIаш лаца дагахьа. Цхьабакъда харцахьарча наькъа тIа ниийсбенна хинаб милице болхлой. Къу кхыъкхе саг хиннавар.

Къу лацара городе баха милице болхлой мара оарцагIбаьха хиннабацар. Города арахьа бахача милице болхлошта оршотдийнахьа мара ханзар хиначох. Царех цаI вар приемника-распределитела инспектор Часпиев Султан.

Шоаттдийнахьа бийсана 11 сахьат даьлча городе ухачa маршрутни автобуса чу шийна бIаргадайначох дийцар цо. Йоккха чемодан бе а йоаллаш цхьа къонах бIаргавайна хиннав Часпиевна. Хабара тIера хиннав ца вовза саг. Кондукторца къамаьл деш шиий тайпан цIи яьккхай цо, лаьца ваьллачара цIавоагIаш ва ше яьхад. цун тешалдеш йола справка дIа а хьокхаш.

Цу къонахчо кондукторца деча къамаьла теркам баьбац Часпиева. Цхьабакъда къоал даьд аьнна отделе шийна хезача дерригa хьадагадехад Султана: цу къонахчун гIов-сибат, бе яьлла чемодан, кондукторца хинна цун къамаьл.

Мичара, мишта лохаргва из, хIанз мара набахтара аравалаьза а прописка йиэза а хилча.

Милице болхлоша ниийсагIа бола никъ лоац. Къу базар тIа, ресторанашка, кафе, «къаракъа хьаьший» гуллуча кхыча моттигашка лаха.

ШIаьхха а юхакхост чарх: Ниийса оал наха — хьийга къа доврrдац. Иштта хилар укх бIала а. Ди-бийса далале Часпиева шийна коравир массехк ди хьалха шийца автобуса чу воагIаш хинна саг. Из хиннавар тайп-тайпара зуламаш дарах массехказза набахта ваьлла И. В. Касаевский. Следственни отделене начальникаца милице капитанаца В. С. Пупкинца къамаьл хул зуламхочун.

— Iайха чемодан лочкъаярах дарий дой Iа? — хетт начальника.

— Мича гIоргва, — корта чубохийт къуно. — шо котдаьлар, шун бе я козырь. Са карта дийнад.—Ая са-сайца уйлам яьр ма гIо цу кафе чу яхаш. Массехк минота шо тIехьадисадаларе-м, кхай тIара мух мо мара со лоацаргвацар оаш!

— Цига кора ца эча кхычахьара лохаргвар, — аьлар В. С. Пупкина. — Бекхам боацаш дисац даь зулам. Хье мел вах из дагадоагIаш хилалахь Касаевский.

Б. ДЕМЕНТЬЕВСКИЙ,
Грозный яхача машиннаькъа станце милице линейни отдела начальника заместитель, милице капитан.

БIУБЕННА ВА АБУБАКАР

Цу дийнахьа цхьа моллагIа дола производственни дош дувцара гулбеннабацар МагIалбика района «Алханчуртский» совхоза кхоалагIча отделене кулгалхой. Шоай отделене агронома Галаев Абубакара милице органашка балха дIаэца тешам бала мегаргдий яха дош къоастадеш бар уж.

Шу дар Абубакара совхоза агроном волаш болх бу. Лаьrта ахар, фу дIадер, оасар дар, юххера а дIайийна хIамаш чуэцар: цу кампанешка дизза дакъа лоацар агронома. Iурра деnз саррaлца хулар из кхашка. Алхха агроном хиларца вейза Iацар из совхоза болхлошта. Царна хьалхашка хьалкхийна зIамига саг вар из. Ачалкхерча юкъерча школе деша ихар, тIаккха юртбоахама техникум яьккхар Абубакара, цул тIехьагIа Советски Эскара мутIарашка гIулакх де из накъаваккха еррига юрт араьлар.

Цига гIулакх дара ха чакх а яьнна шиий юрта цIавера, комсомоле вахар... Цхьабакъда алхха производствах леза Iацар Галаева дог. «Комсомольски прожектора» член ше хиларга хьежжа, цо дакъа лоацар социалистически доалахье лораяра чакхйоахаш хиннача рейдашка. Цул совгIа дружинник волаш цо хьинаре новкъостал дора участкови инспектора.

ЗIамигача сага гоама бар «хIама яккхара», лочкъаяра, тIехьабаьннараш, шоай кисаш дизза хилча кхы хIаманца бала боацараш. Машар боацаш къовсам лоаттабора цо общественни порядок телхаераща, тIехдоахаш корта бохабу малараш меларашца. Шиий хьамсарча Ачалкхе вахар хоза хилар, цун наьха ираз духьа са дIалургдолаш вар зIамига саг.

Уж цун оамалаш дика йовзар цхьана къахьегача новкъосташта. Цудухьа саг цецвалализар шоай къонача агронома милице болх бе безам болаш царгара шийх тешам балар дийхача.

Болхлой собране къамаьлаш дир отделене управляюще Цечоева, звеньевойя Гулиева, отделене бухгалтера Гагиева, парторганизаце секретара Льянова. Цар даьча къамаьлий чулоацам цаI бар — хала да дика агроном дIавахийта, дале а милице а эш коллективни къахьегам кулга цIена боацача нахах, зуламхоех тешаме лорабергбола денал дола нах.

Милице органашкара болх, участкови инспектор волаш болабича хIаьта а. Абубакара хьалха хеташ хинначул дукха халагIа а чоалханегIа а хиннабар. Цхьабакъда республикански милице школе лерттIа дешаро, уголовни розыска инспектор Дениев ХIарон санна волча балха опыт йолча милице болхлоша хьехам теларо, новкъостал даро ког гIортолга йиp милице зIамагIа волча лейтенанта Галаева шиий керда професси йизза караерзае.

Дика новкъостал дора цунна хинна е хила тарлуш дола зулам гучадаккха юртахоша шоаш а. Абубакара шиий балха керттера лерхIар общественностаца айхха бувзам лоаттабар, цунах ког гIортолга йора. Из бахьан долаш цунна карагIдоал зулам дала тарлуш долча хIаман диг техача санна овлаш теда. ХIаьта хулиганаши тIехдоахаш малараш меларашии Ачалкхе цо болх беча шин шера цIенбенна дIабаьлар.

Цкъа участкови инспектора кабинета чуийккхар дружинник.

— Жи, Абубакар, — аьлар цо кхоачаш хьачувалале, — сихлела. — Йоккхача Ачалкхе цхьа саг ва киса тепча а йоаллаш лелаш.

Из саг цхьан хана шоай юрта вуацаш хезавар инспектора, цхьабакъда цу хана из тIакхачале дIаваха кхийнадар цун. Из мала волча ух а из малав а ха маганзар цунна цу хана. Цхьабакъда СОАССР Пригородни районе из вахаш хилар а Ачалкхе каст-каста воагIаш хилар хайра инспектора.

Дружинникаца цхьана Йоккхача Ачалкхе вода участкови инспектор. Тика тIа ваха из дIаотташе а цунна бIаргагу латташ йола мотоцикли цун юхе зIамига саги. Цхьабакъда милице болхло шийна хьатIавоагIаш вайча сиха мотоцикла тIа а хай дIаэкх зIамига саг.

Ах сахьата тIехьахийхкар цунна шиий мотоцикл Абубакара. Юххера а ше дIавохийтаргвоацилга хайначул тIехьагIа мотоцикл соцайир зIамигача саго. Тепча чуйоалла хумпIар хьа а яьста цунна тIаволавелар инспектор. Хургдолчунга кийчвенна хьежаш латтар зIамига саг. ТIаккха цIаьхха инспекторa духьала кхоссавелар из. Самбо номем ярах хIама хилазар Абубакара, мотоциклиста яйтанзар цунга из. Лата волавелар уж шиъ. КIалакхийттача Абубакара ког кхерах а хьокхабенна голинга тIа сатоха йиш йоаца лазар эккхийтар. Цхьабакъда шиий берригa ниэ тIабахийта кIалхар а ваьнна зIамигача сага ваха тIахайра из. тIаккха кулгаш букъ тIехьашкахьа а даьха дIадийххар. Киса йоалла тепча хьа а яьккха милице районни отделене зуламхо дIавелар цо.

Дукха ха йоацаш дар из. ЗIамигача Ачалкхе яха нана йолча шиий автомашинаца вера воI. Бийсан машин коа дIачу а йига Iовижав из. Цхьабакъда Iуйрийна из гIеттача машина резинови чархаши, кизгеи, радиоприемники йоацаш хинай.

БIарчча ди-бийса даьккхар участкови уполномоченне из зулам гучадоаккхаш. Цига а цунна дика новкъостал ду дружинникаша. ХIамаш йихьараш хиннабар цу юрта бахаш бола дер дайна лела Чаниев Iийса, Гариев Гелани.

Шин Ачалкхеи Даби-Юртеи мел бахача наха дика вовз шоай участкови инспектор. Из даим наха юкъе ва. Цунца даим Iимерза ба нах. Милицейски наькъа тIа воагIаш дукха гаьнаваьннавац Галаев Абубакар, цхьабакъда, бIубенна дIаболабаьб цо из.

М. ЛЫКОВ,
милице майор.

КИЕВСКИ ОБЛАСТЬ. Принять яхача хи тIа юллаш йолча Чернобыльски атомни электростанце хьалъяь йоалаш латт хьалхара энергоблок. Цуниа чуйоагIаш я — 1 миллион киловатт мощность йола реактор, 500 мегаватт хIаравр йола ши турбина, хIаьта иштта кхыйола сооруженеш а — гидротехнически комплекс, санитарни зона объекташ, низ бола зидель - электростанци, химводоочистка дуккха сооруженеш, кислородни компрессорни станцеш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) Чернобыльски АЭС хьалхалатта монтажникаш Коваленко Дмитрий, бригадир Череп Виктор, Винник Александр, Красковский Владимир. Станце керттера корпус хьалъеча болх беш ба уж.

В. ЛЫСЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

IА ХЬЕЖАРГДАЦ

ХАННАХЬА КИЙЧЪЕ КУЛЬТУРА УЧРЕЖДЕНЕШ

Культура учреждени 64 я Грозненски районе. Царех юрташка 25 культура ЦIа да, 5 клуби 34 библиотекеи я.

Культура дуккха учреждене Iан замалахьа болх бергболаш кийчъяьяц, хIаьта цунна бехке ба культура учрежденеш тоаяра, йоаго хIама тIаозара деша лерттIа уйла тIа ца яхийта юртий Советий, боахамий кулгалхой.

ХIанз къаьстта воча хьал тIа я «Грозненский шурий» совхоза (директор нов. Харламов, юрта Совета председатель нов. Давлеткиреев) культура учреждеиеш. Укх массехк шера даь хIама дац уж тоаяра. Из бахьан долаш культура 11 учрежденех Iанга кийчъяь Iанарца йIоахъеш йола центральни усадьбера цхьа библиотека мара яц. 3-ча отделенера клуб зIамигача тишача цIеношка я. Цигтача хьалъеш латт керда клуб, цхьабакъда геттара шортига лел ца хьалъяра балхаш, цу гIулакха мел эшар совхозе долаш дале а.

ГIирсаш тоаде хьахийцача 117 эзар сомах 1974 шера пайда ийцар 21 эзар сом мара дац. Укх шера культура учрежденешта капитальни ремонт е 140 эзар сом хьожадаьд, цхьабакъда из ахча а иштта мара пайда эцаш дац, цудухьа культура учрежденеш шоаш хиннача тайпара еха латт.

Калаус поселкера клуб укх бIаргчача шера болх беш хиннаяц. хIана аьлча ийнаши тховнаши чукхийттад. хIаьта зданех шийх склад яьй. клубаца оагIув а болаш йолча квартирашта ремонт е ена гIишлой материалаш чу а оттаяь. Майски поселкера клуб геттара еха дIаяьнпай: тIера тхов хьалбийллаб, кораш наIараш, пений цхьадола оагIош доацаш да. Культура учрежденеш цу тайпара хьал тIа йоллашехьа а, царна ремонт яра дешага дIахьожаш бац совхоза кулгалхой. хIаьта из бахьан долаш итте а культура учреждени Iан замалахьа болх бара кийчъяза я.

Чаьчан-Ойларча культура ЦIенна ремонт ярах дола дош дувцаш латта хIанз ши бутт дIабаьннаб. ХIаьта дукха ха йоацаш хиннача юрта Совета сессе соцам баьбар 10 сентябре ремонт дIайолайойла культура учрежденешта аьнна. Цхьабакъда культура ЦIеи здани ший баланса тIа йоллашехьа а «Заря» яхача совхоза кулгалхоша ремонт хIанз а дIайолаяьяц.

Кхы дикагIча хьал тIа яц юрта Советий бюджеташ тIа латта Комсомольски юртанеи Горячеисточненски станицереи культура учрежденеш а. Лакхе цIераш яьхача юрта Советий кулгалхоша ии. А. Х. Вазаровеи С. Х. Хатуевеи лерттIа тIахьожам лоаттабац капитальни ремонт яра хьахийцача ахчах пайда эцара, хIаьта из бахьан долаш Горячеисточненски юрта соахка пайда ца эцаш дисад 10 эзар сом, укх шера — 3110 сом. Комсомольски юрта Совете ремонта хьахьожадаьча ахчах пайда ца эцаш дисад 3 эзар сом, еха латташ отопительни система йоллашехьа а. Нагахьа санна укх гарггарча хана цу учрежденешта ремонт яра дош къоаста ца дой, Iан замалахьа болх ца беш латтаргьа уж.

Соахка Iай культура ЦIен котельни еха ца деиз Iан замалахьа болх бе йиш йоацаш я Йоккхача АтагIара культура учрежденеш. ХIаьта уж шоай бюджета тIа латташехьа а, цу дешага дIахьожаш бац районни культура отдела кулгалхой.

Мохк агарах чIоагIа толхаяьй культура учрежденеш чуйола зданеш. Культура учрежденей тишъенна зданеш дIа я яьха керда яраш хьалъе лерхI ЧIишка, Алхан-Кале, Кень-Юрта. Иштта капитальни ремонт е лерхI ГIулдерча клубаи Алхан-Калерча районни берий библиотеканеи. Мохк агарах зе даьннад 6 культура учрежденена. Царна ремонт яра Министрий Совето 10 эзар сом хьожадаьд.

Районерча 64 культура учрежденех Iан замалахьа болх бе йиш хургйолаш кийчъяьраш 40 я, хIаьта 24 учреждене болх сеца латтаргболаш ба хIанзза а деиз оарцагIа а даьнна уж тоа ца йой, царех 10 учреждения 15-ча шурий совхозе я, цхьабакъда цун кулгалхой дIаюха хьайна баргболаш бац лакхера оарц ца доале.

Парте XXV съезде КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева аьннад, культура кхуврчаш хьалдари цар материально-технически база тоаяри чIоагIа партийни йоаккхо хила езаш гIулакх да. хIана аьлча культурно-просветительни учреждений сеть сихагIа шеръяларахи тоаяларахи, хIаьта иштта цар балха дикал тоаяларах тийша да вай мехка бахача наьха культурни боарам айлулга.

Духхьал цунца дийза ала ловра сона, тха районерча юрта Советийи боахамийи кулгалхоша культура учрежденешта эшарий цIенхаштта уйла ергйолеи уж Iанна кийчъергйолеи гIулакх ма-могга сихагIа чакхдаккхар.

В. ДЖАМАЛДАЕВ,
Грозненски районни культура отделе заведуюши.

КЕРТТЕРА ДЕКХАР

ШОАНА, ДАЙ-НОАНОЙ

Беро шийга аьннар дац, деша тигац, хьехархошта а даьна-нанна а духьала лув, яха дешаш ца хозаш сег хургвац.

Дукха ха йоацаш Наьсарерча цхьан школе со командировке йолаш цхьа кхалсаг кхийттар сох. Со малий а мичара енай а хаьттачул тIехьагIа аьлар сога: «Бехк ма баккхалахьа тхоай кIаьнка фу дергда ца ховш йиш еха хьувз тхо». Тхона гаьна воаццаш, нанас дувцар дIа а хозаш латтар цхьайтта-шийтта шу даьнна хила мега кIаьнк. Эрсий меттеи математикаи ахкан задани онаяр цун. Бакъда, задани кхоачашъяьяцар. КIаьнк ше хиннача йиълагIча классе чувисар.

Нана фу дергда ца ховш сагота яр. Iа де новкъостал дацтош укхаза яхаш сога хеттар. Бакъда, «доана да» — Алихан-м сагота вацар. Ший сийрда, хьаькъале дола бIарг.аш кIал да сога хьа а леккаш вела а къежаш латтар из. Дерригача цун сибато, латтаро йоахар «хIанз ховргда кх Iа фу оал». ХIаьта аз фу аргдар цунга а цун наьнага а? Са ала хIама дацар. ФуннагIа аз аьлча а хIанз тIехьа дар. Из аз наьнага дIааьлар.

Алихана нанас из кхета ца дой а цIаьхха, мишта вус а ца ховш, бахьан а доацаш чувисавацар из. Дукхха хьалха, болабеннабар из шоллагIча шера чувита никъ.

ХIаьта, из кIаьнк маца, мишта «гIоалваьннав» ала тахан хала дар.

Бакъда, шеко йоаццаш ала йиш я бер харцахьча наькъ тIа далар керттера бахьан да из Iодаьча дийнахьа денз цун нийсса, боагIаш боле кхетам ца балар, аьнна.

Сийлахь-воккхача эрсий йоазонхочо Л. Н. Толстойс яьхад: — «ХIама зе, ладуагIа, кхетаде, къамаьл дувца Iомалуча хана, сай нана гIадъюгаш аз цун накха буача хана вахацарий со? Вахар, безаме вахар со. Цу хана карадерзадь дециий тахан са вахарца мел дар, хIаьта иштта лоацача хана аз сихха Iомадаьчох бIоалагIа дакъа а кхаьчадац сога юхедисача дерригача са вахаре а. Пхи шу даьннача берагара сога кхача цхьа гIа мара бац. ХIаьта хIанз Iодаьчун пхи шу даьнначунга кхаччалца боарам боаццаш йоккха юкъ йоал».

Йоазонхочун дешаш бакъдеш тахан Iилмахоша педагогаша чIоагIа теркам тIалоаттабу бер школе дахалехьа йолча хана.

Бер Iодешшехь шийца вои дикеи оамалаш а йоахкаш хилац. Нагахьа санна тIехьагIа цох «эйп» лате цун гонахьара бараш ба бехке, эггара хьалха даи нанеи а долаш. Дунен сердал бIаргаяйнача эггара хьалхарча дийнахьа денз бера дукхагIа бIаргагур хьалхагIа наьнеи шоллагIа даи ва.

Дукха ха ялалехьа бера довз ший наьнеи даьи сибат, дуккхача оазашта юкъера къоастаю цар оаз. Эггара хьалха наьнагареи шоллагIа даьгареи кхоач цунга йIовхал, безам. Бакъда, даар далара, шел ца делийтарах, цо мел дехар дIадаларах доалаш дац даьй-ноаной гIулакх кхетам балар. Уж кхоккхе а гIулакх а боарам боллаш, хьаькъалца хила деза.

Цу тIа бер кхедари кхетадари цунах доалаш а дац. Бер кхедара дола гIулакхаш из даьча дийнахьа денз дIадоладе деза. Дукха болх тIалетт бера цу хана: гонахьа мел дар зийна «къоастаде», мотт Iомабе, когашка даха, дуача хIамай чамаш къоастаде, и кх. дI. Дукха да цунна ха дезар. Ха дезараш да, нийса кхедаьча бера, кхо шу кхоачаш ши эзар гаргга дош хоаш хилар а уж нийса бера хьаела хар а. Цу ханна, хьалхарча шерашка бера хьалхашча уатт «хIана?», «мишта?», «сена?», «мича?» яха хаттараш. Гонахьарча вахарах кхета гIертача берий карта чу боарам боацаш дукха хуп цу тайпара хаттараш. Цу хаттарашта бераш аттагIа кхетадергдолча тайпара нийсдаь дизза жопаш дала деза.

ХIара шу массаза дола хувцалу берий оамалаш, цар хьашташ.

Школе даха бер шийттакхойтта шу даллалца къаьстта ловзара тIера хул. Цу хана теркалду цар боккхагIчар дувцар, цар эздел, гIулакх, денал. Сиха хьаьц цар шоашта гонахьа хезар, дайнар, леладер. Цудухьа дай-ноаной бераштa хьалхашка шоай дешашка, леладечунга хьожаш хила беза.

Иштта шоай белгалонаш йолаш да кхойттанегара ялхайттнега кхаччалца дола берий шераш а. Цу шерашка хувцалу оамалаш, уж дукхагIа кортамукъа хила гIерт. Кхувш доагIача бераша цIагIа латта гIулакх, эздел хьаэц.

Нагахьа санна да-нана шоайла барта, Iимерза бале цар дезал а хул барттайна, шоайла новкъостал деш, даьй-ноаной сий деш а.

Бераша атта тоьш боккхагIчарех, сиха дIаэц, шоаш цIаккха а Iеха ца баьча, шоаш нийса кхетабаьча даси наиаси яхар.

Харцахьа да дай-ноаной охца хилар, гIулакх доацаш берашка лор, царна еттар. Цхьабакъда даси нанаси луш бола кхетам ба беро моллагIа шоашта бакъахьа дац, аьнна хета цхьа хIама дича цун еттилга.

Хьалха аз болх баьча цхьан школе цхьан цIагIара кхо кIаьнк вар дешаш.

Денал долаш, гIулакха кийча бар уж. Боккхий мел хул вогIа дешаш, цхьаболча хьехархошца айхьаза бувлаш латтар уж. Из иштта хIанад аьнна тохкача гучадаьлар, даьгеи наьнагеи уж харцахьа лийнналга е шиъ яьккхалга дIадийцача цIагIа йийтте кIаьнкаш Iаьржбий школе ахар. Бакъда, еттарах зе мара пайда балацар. Школа, дешар, хьехархой дерригe а гоамлуш доагIар бераштa. Дукха къахьега дийзар хьехархой цар даьи наьнеи кхетам балара метод хувца а цар энжий баьха кIаьнкаш юха нийсбе а.

Даьштеи ноаноштеи ханза а леладенза а даргдоацаш гIулакх да берий ханашка хьежжа режим оттаяр а лелаяр а. Бер кхетамца-хьехамца Iомаде деза ший ханнехьа кхача баа, Iодижа, гIатта, салаIа, гIулакх де, Белгалъяккха еза урокаш ю ха, моттиг.

Геттара лоархIаме да беро дIадоладаь гIулакх тIехьа ца доаккхаш ший ханнахьа дизза чакхдаккхар. Бер Iомаде деза ше хьадеш дар цхьа лостам а аргIа а йолаш де. Нийса хургда бер хьал ма гIатте а цо ший мотт дIанисбой, нув хьокхе, пхьегIа дIайоаккхе, иштта де дезаш дола кхы гIулакхаш дой а.

ЦIагIа цо леладеча гIулакхашка хьежжа хул цун школера дешар, лелар. Берий хана денз кхувш воагIа сег Iомаве веза шийна духьала латтача халонех ца къехка, цхьаккха болх дегаза ца хета.

«Советски школа керттера декхар да дешархой вахара, общественно-пайданерча къахьегама кийчбар, цар юкъара а политехнически дешара а боарам дIахо лаккхбар», — аьнна яздаьд школа вахарца бувзам чIоагIбарахи СССР-а халкъа образоване система дегIайоалаярахи долча Закона тIа.

Из дизза кхоачашдулургда даьша-ноаношеи хьехархошеи ерригача общественностаца цхьена цахаддаш къона тIехье кхееча къахьегe.

А. ЦИЦКИЕВА,
Къамий школай Iилма-тохкама института Нохч-ГIалгIай филиала болхло.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

№ 19 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Эггара лоархIамегIа дола декхар» — иштта корта болаш я аргIанарча № 19 йолча КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» передовой статья. ХьажкIаш, дуга, баьдалдараш, сом, комсаш, шекара свекла хьокхам гойтащ чуэцара тIехьа социалистически яхь йоаржаелга идеологически Iалашдара Казахстана партийно-боахама актива совещане парте ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева даьча къамаьла установкаш я цу тIа, «Яхь дегIакхувла» яха редакциони статья хетаяь я доагор доаккхалгеи электрически йIовхалеи энерги хьаелгеи цунна кхомбелгеи алсамдаккхара социалистически яхь дIайолаяьча мехкдаьттеи газови промышленноста йолча керттерча Тюменски производственни управлене, кIора баккхара йолча Донецки производственни объединене, «Мосэнерго» яхача районни энергетически управлене болхлошка, инженерно-технически болхлошка, гIулакхерча пахага нов. Л. И. Брежнева письмо дахьийтарца дувзаденна республика хьалха латтача предприятена керда декхараш тIаэцара.

«Сийлен даташ» яхача рубрикана кIала блокнота тIа кепатеха я парте обкома юртбоахама отдела заведующе Ф. И. Юрченкос язъяь «ТIайица лакхара декхараш кхоачашдар— юрта боахама къахьегамхой сийлен декхар» яха статья. Из хетаяь я юртбоахама болхлой Деррига союзни Денна. Цу рубрикана кIала иштта кепатеха я «Кхачан промышленноста болхлой Ди» яха статья а.

«СССР вежарашха йолча республикай денош» яха рубрика хьекхай «Социалистически Дагестан» яхача материалаца. «Агитаце практика» яхача рубрикана кIала кепатеха я Ф. Иванова «Агитатор А. Хушаев — кубанций почииах» яха корреспонденци.

Сунженски района «Ассинский» совхозерча Землянский Михаила Поликарповича кулгалдеча № 5 йолча бригада коллективо укх шера лаьрхIад хIара гектара тIара 218 центнер баьцадаараш гулде. Йлан 200 центнер йолаш. Шоаш дешна дош толаме кхоачашду баьцадаараш леладераша. 116 гектара тIара хIанзле а паччахьалкхенна дIаденнад 1100 тони баьцадаараш.

ХIанз болгарски сибази кабуци чуэцаш ба бригада членаш. Баьцадаараш сихагIа чуэцара яьржача социалистически яхье балха толамаш лаккхагIа хиларца белгалбаьннаб Е. Фоменко, Л. Зурмаева, Т. Назирова, кхыбараш.

СУРТА ТIА: болгарски сибаз чуэцача ший балха нормаш 115—120 процент кхоачашъеш къахьегаш я Назирова Тамара. «Ассинский» совхозе цо болх бу 16 шу да.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Барт болча коллективе

Барт-цхьоагIо йолча моттиге дика лел гIулакхаш. Из дика кхетаду Ачхой-Мартановски районерча «Овощевод» яхача совхоза № 6 йолча бригада членаша. Иштта гIо-новкъостал а деш баьцадаараш кхедара тIайица социалистически декхараш толамца кхоачашдир цар. Бакъдар аьлча, Iалама хьалаша новкъарло яьецаре кхы а дикагIа хургдар цар толамаш.

— Тха бригада членашца къахьега хала дац. «ЦаI массанена тIехьа, масса цхьаннена тIехьа» яхача девизагIа болх беши вIаши вахара гIулакхаш леладеши хилар бахьан долаш, — яхаш дувц бригадира коммуниста Гайсултанов Шерипа. — Нагахьа санна укх шера чIоагIа мух а баьнна тха помидорашта ша теха хиннабецаре 3 — 4 план кхоачашхиллал уж паччахьалкхенга йоккха торо хургьяр тха. 75 процент помидораш толхаяьй аьнна акт оттайир цу гIулакхага хьажа енача комиссе. ХIаьта 474 тонн помидораш йоккха вIаштIехьдаьннад тха, дукха хIама ца эшшаш план кхоачаш а еш. ТIайица социалистически декхараш толамца кхоачашдара хIанз кхы тIа а сихбенна помидораш чуэцаш а дIачутелаш а ба бригада членаш.

ХIара денна дола шоай декхараш тIехкхоачашдеш къахьегаш я Азаева Яхийта, Джабраилова Зура, звенона кулгалдеш йола Гехаева ЧIаба, кхыбараш.

Иштта тIайица декхараш тIехкхоачаш а деш паччахьалкхенга екхай 58 тонн кабачкеш, дика Iунал деш хьувкъа а яь хIанз чуэца кийчлуш ба кхачан свеклаш, кхыдола баьцадаараш.

А. ЗАЙНУТДИНОВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

5 октябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Б. Т. Iуйранара гимнастика. 9.30 — Б. Т. Московски зоопарке. 10.00 — «Сибирь» яха телевизионни дуккха серийни художественни фильм. 11.35 — Э. Хила дIаоала Советски композиторий иллеш. 13.55—«Хьа къахьегам — хьа сийле». Кинопрограмма. 14.55 — «Эрсий шикъбархой а тохкамхой а». Крашенинников. 15.25 — Б. Т. ДIалокх халкъа инструментальни оркестро. Ташкентера передача. 15.55 — Б. Т. Исторе оагIонаш. «Къаьнарча Киеве». 16.25 — Б. Т. «Вай сомий беш». 16.55 — Б. Т. «Объектив». 17.25 — Б. Т. «Кагирхой творчество». 18.00 — Кердадараш. 18.15—Б. Т. «Маршака стихаш». ДIаеш РСФСР халкъа артиста Осенева. 18.30 — Б. Т. Диеяа хьалхле а лелаеш дIалокх Российски Федераце Паччахьалкхен духовой оркестро. 19.00—«Сати закони». 19.30 — Б. Т. «Сибирь» яхача телевизионни художественни фильма премьера. «Тайга» яха шоллагIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Б. Т. Советски Союзе Германски Демократически Республика музыкальни культура Деноаш хьаделлар. Московски Паччахьалкхен консерваторе Йоккхача залера передача. Йистеъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Документальни фильма кинозал. 18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.50 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала). 19.05 — Атеистически темаш. 19.15 — Киножурнал. 19.25 — «ЗIамига бераш, шоана». Халкъа фаьлгаш (гIалгIай меттала). 19.35 — СССР Вежарий республикай деноаш. Дагестански АССР. Кинопрограмма. 20.35 — Октябрера киноэкран. 20.50 — Хоамаш, реклама.

6 октябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Б. Т. Iуйранара гимнастика. 9.30 — Б. Т. «Кагирхой творчество». 9.55—«Сибирь» яха телевизионни дуккха серийни художественни фильм. «Тайга» яха шоллагIа сери. 11.25—«Сати закони». 14.00 — Б. Т. Документальни фильмай программа. 14.50—Юхан Смуула «Ледовая книга». 15.20 — «Исторе оагIонаш». «Парижа баррикадашка». 15.45 — «Вайна Iалам довзаргда». 16.10 — Германски Демократически Республика арахийца берашта дола фильм. 16.45 — Б. Т. «Iилма-тахан». 17.15 — «24 сахьат». Информационни выпуск. 17.30 — Юртара горизонташ. Социалистически яхьа дневник. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Б. Т. Мультфильм. 18.25 — Б. Т. Миллионий ленински университет. «Сийлахь-боккха Октябрь а хIанзара ха а». Передача дIахьу философски Iилмай доктора, профессор Здравомыслова. 18.55 — Мещерина хьалхле лелаеча инструментий ансамбла концерт. 19.10—Б. Т. КПСС Центральни Комитета члена, Молдаве Коммунистически парте Центральни Комитета хьалхарча секретара Бодюла выступлени. 19.30 — Б. Т. Хоккейх йола СССР чемпионат. Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Дворецера трансляци. Перерывах—«Спортлото» тираж. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Б. Т. Хоккейх йола СССР чемпионат. 22.10 — Б. Т. Иллеш доах Людмила Сенчинас. Ленинградера передача. Йистеъяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Документальни фильма кинозал. 18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.50 — Литературни вIашагIкхетар (нохчий меттала). 19.30 — ЗIамига бераш, шоана. 19.40 — Технически прогресса новкъа. 20.00 — Короткометражни фильм. 20.10 — «ХIара балха денна — дикала Знак». Барткъаш тегача Грозненски производственни объединене коллектив. (гIалгIай меттала). 20.30 — Шун письмоех дола концерт.

РАДИО

5 октябрь

6.30 — Наурски района комсий кхашка. 6.50 — Венгерски Халкъа Республика Комаромски областах йола передача (эрсий меттала). 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.26 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Хоамаш. 8.25 — Халхара ашараш (гIалгIай меттала). 8.45 — Берий хьакъехьа боккхий бараштa. Хьехархочох Захаровайх йола беседа (нохчий меттала). 9.15 — Тха почта (нохчий меттала). 9.30 — «Вай нахара къона саг» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 16.00 — «Доазол дехьара эрсий кипазах дола бакълар» яха беседа (эрсий меттала). 16.15—ХIара балха денна — дикала Знак. Заводской марка сий лаккхара тIехьа. «Электроинструмент» заводера репортаж (нохчий меттала). 16.30 — Социалистически яхьа хьалхалатташта дола концерт (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан делхаш догIа а доацаш, малхбоалехьара гIийло мух а хьекхаш. республике гIолла 10—15 градуси Грозне гIолла 12—14 градуси хила тарлу. Кхоанеи ломмеи кIезига дукха морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка дохк а долаш ха хила мег. Бийсанна — 1 + 4 градуси дийнахьа 14—19 градуси хургья.

Метеостанци.

ЭХЬ-ЭЗДЕЛ ДОАДАЬ...

РЕЙД

Ди-тIехьа тоалуш, хозлуш латт советски наьха вахар. Из иштта хилар хьагойт, хIара шу массаза дала дукхагIа совбоалаш латтага цар боахамаша: цIа, ков-карт, тIадувха барзкъа, дикагIдола даар, лоацца аьлча, эшаш мел дар долаш да хIанз бахача нахага. Республика наькъашка лел наьха шоай доалахьа йола эзараш машинаш.

Дукха нах ба Наьсарен районе шоай доалахьа легковой машинаш йолаш. ДоккхагIча даькъе цар тIа багIаш го йиш я юртбоахама къахьегамхой. Шоай балха мукъа йолча хана дезалашца цхьан городе, е вовзар везар волча бахе хул уж.

Бакъдар аьлча, халахете а хIанз а кIезига бац районе цхьаннахьа балха а боацаш Iуpa денз сарралца шоай машинаш тIа багIаш ха дIаккхухьараш. Из бакъдолга ховргла Назрановски автостанце нийсвеннача. Кхоачаш са а хиле бахке хьаовтт уж укхаза. Цхьан мугIарагIа нийсса дIаоттаю машинаш. ТIаккха кулгаш пIелгаща дIоагIаш ловзадеш, дIа-хьа бига пассажираш лаха болалу. Из гIулакх тохкаш хилар укх деношка тха рейдови бригада.

Ховш да, юрта боахама мел лоархIам болаш ха я гуйре. «Кхехкаш» латт кхашкара балхаш. Иштта лоархIаме да хьайбашта доакъар Iалашделга а. Совхозашта цу гIулакха новкъостал ду района промышленни, иштта кхыйолча предприятей къахьегамхоша. Цар дика кхетаду хIара денах сахьатах бизза пайда эца безаш хилар. ТIаккха малагIа никъ ба шоай доалахьа машинаш а йолаш цхьаболча наха хьаллаьцар?

Iуйрийна итт сахьат даьнна хаьяр цу автостанце тхо нийсденнар. Цу хана цига латташ 2—3 такси яр, ХIаьта шортта яр пассажирашка хьежаш латтача «шабашникий» машинаш. Царех цхьаннена дIатIадахар тхо.

— СурхотIа даха дезаш дар тхо, — аьнна оаха аьлча, — «тIаховша» аллал мара юкъ яцзар машина дас. СурхотIа дIаккхаьчар.

— Фу доагIа хьона?, — хетт оаха, машин сецачул тIехьагIа. — Мах-м тум бар тха, хIаьта а шугара пхи сом мара доаккхаргдац аз, — жоп делар машина дас.

Цунна боагIа мах дIа а бенна машина тIера Iодаьлар тхо. Оаха арадаьккха гIулакх шийна дIахайна даьнначул тIехьагIа, топ санна дIаэккхийтар цо ший «Жигули». Къайлаяьлар машин тха пхи сом а ийна. Хетаргахьа, ше къайлагIоргва аьнна хеташ даь хургдар цо из. 72 - 24 ЧИЖ яха номерной знак къайлаяккха аьттув балацар цун. ДIатехкачул тIехьагIа гучадаьлар, цу машина да ТIой-Юрта ваха Колдоев Салман хилар. ХIаьта болх беш заводерча пожарни часте а ва из. Цу гIулакха чIоагIа аьттув болаш ба цун болх. Денибуси болх бича, кхо дин кхо бийсеи мукъа да. ТIаккха шортта ха я машин лалла. Автостанце нах дукха а хул, уж дIа-хьа кхийлача шай-кай а хул. Лоацца аьлча, ший цIагIа дезала юкъе яккхац Салмана автостанце йоаккха ха. Массаза цига «важащ» ва из. Iалаьмате сатога хул из цига ца водаш висача дийнахьа, данм са цигахьа да..

ШозлагIа тхона нийсвеннар я цу юртара вар. Цул совгIа тайпан а царех вар — Кодзоев Руслан. Цо яьхачох шоферал болх беш ва из «40-лет Октября» яхача совхозе. 04-93 — «ЧИЛ» яха номерной знак а йолаш «Жигули» я цун ший доалахьа. Вешта. Руслан-м селла эздел деха а вацар. Цо-м оаш деннар мегаргда шоана аьлар. Экажкъоштий-Юрта тхо дIадигача. Пхи сом оаха шийна дIаделча, шортта кхо сом тхона юха а делар.

КIезига бац районе уж тайпа эхь-эздел а дайна автостанце «бакхаш» лела нах. ХIанз долла дийнахьа цигара дIабоалаш бац шоай доалахьа 53-06 ЧИЖ, 71-72 ЧИЖ, яха номерной знакаш йола машинаш йолаш бола шабашникаш а. Кхы дукха вогIа ба ала йиш яц автобусаш тIа болх беча цхьаболча шоферий болх я. Иштта дукха езаш ба уж а нахагара йоаккха хIамилг. Масала, 23 сентябре город Орджоникидзера сайрийна пхи сахьат доаллаш 35 пассажир а воалаеш Назране кхаьчар 60-23 ЧИЗ яха номерной знак йола «Лаз» яха йоккха автобус. Цхьанна а пассажира билет дIадаланзар цун шофера Балхаев Хьусена. Цул тIехьагIа цун маршрут кхычахьа хилар: Назрань-Серноводск. ТIаккха Хьусена ше хержа маршрут йоаккхаза «хIамилга» дикагIа аьттув болаш яр.

Лоацца аьлча, хIамилг яккха арабаьннача нахага хIама оалаш, уж бехктокхаме оззаш саг ва Наьсарен районе. Цудухьа цар эхь-юхь йицъяь шоай болх а бу. ТIаьагIа машин а хилча дIа-юха кхувла шортта нах хила кхы фуд эшар?

«Сердало» газета рейдови бригада:

А. ДЗЕЙТОВ,
Назрановски РОВД болхло, милице воккхагIвола лейтенант.

М. ГАЗДИЕВ,
горисполкома председатела заместитель,

М. МУТАЛИЕВ,
«Ленина никъ» яхача Назрановски районни газета болхло,

А. САГОВ
тха соб.корр.

ФУТБОЛ

СССР футболах йолча чемпионата «А» класса хьалхарча лига командаша 2-ча октябре чакхъяьккхар шоай аргIанара тур Цу дийнахьа Кутаисе моттигерча «Торпедос» счет 3:1 а йолаш эшаяьй Грознера «Терек». Цу матче эшарах турнирни таблице вуррийттагIча моттиге IокIалъяьннай «Терек».

ХIаьта кхыйола командаш шоайла иштта лайзай:

«Нефтчи» — «Спартак» (Орджоникидзе) — 0:0. СКА — «Эльбрус» — 3:0; «Таврия» — «Кубань» — 8:1; «Нистру» — «Памир» — 2:1; «Спартак» (Иваново - Франковск) — «Колхозчи» — 3:1; «Металлург» — «Кайрат» — 0:2; «Даугава» — «Пахтакор» — 1:2; «Шинник» — «Звезда» — 2:2; «Рубин» — «Кузбасс» — 0:0.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!
ДIАДОЛАДЕННАД 1977 ШЕРА
«СЕРДАЛО»
ГАЗЕТА ЯЗПУЛГА

Газета язлу бувзама ерригача отделенешка а промышленноста, транспорта, гIишлошъеча предприятешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув доаржадеча общественни уполномоченнешка а гIолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: шера — 3 сом 12 кепиги; ялх бетта — 1 сом 56 кепиги.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬ ЯЗЛЕ!

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефоваш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культура отделий 3-61-46;—промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05502. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского 92. Заказ № 7295.